

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ERGENLERDE YALNIZLIK VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Canan SANDAL

İstanbul
Ocak, 2025

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ERGENLERDE YALNIZLIK VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Canan SANDAL

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

İstanbul

Ocak, 2025

TEZ ONAY SAYFASI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. M. Yüksel ERDOĞDU

Üye: Prof. Dr. Lütfü İLGAR

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Fazilet YAVUZ BİRBEN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Erhan İÇENER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Ergenlerde Yalnızlık Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Canan SANDAL

ÖNSÖZ

Bu araştırmayı yaparken bana yol gösteren, bilgi ve birikimiyle tezimin her aşamasında yolumu aydınlatan sayın Prof. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU'ya en derin teşekkürlerimi sunuyorum. Onun rehberliği ve desteği, bu sürecin en önemli dayanaklarından biri olmuştur.

Hayatım boyunca bütün konularda desteğiyle yanımda olan, sevgisi, şefkati ve merhametiyle beni her zaman sarıp sarmalayan canım babam şentürk HİSAR ve canım annem Gülacar HİSAR'a sonsuz minnettarım. Fedakarlıklarınızın büyüklüğünü kelimelerle ifade etmek mümkün değil. Sizleri çok seviyorum ve her şey için sizlere sonsuz derecede minnettarım.

Bu süreçte sevgileri ve varlıklarıyla gücümü artıran canım kardeşlerim Candan HİSAR ve Emircan HİSAR'a sonsuz teşekkür ederim. Siz, yalnızca kardeşim değil, her zor anımda yanımda hissettiğim en büyük desteğim, hayatımı güzelleştiren en değerli parçamsınız. İyi ki varsınız.

Tez yazma sürecimde sadece yanımda değil, kalbimde hissettiğim desteğinle, en umutsuz anlarımda bile gücümü yeniden bulmamı sağladı. Üzüldüğümde beni gülümseten, pes etmek üzereyken elimden tutan ve varlığıyla dünyamı güzelleştiren sevgili hayat arkadaşım Sinan SANDAL'a kalpten teşekkür ederim.

Tez yazma sürecimde katılımlarıyla bana destek olan, bu yolculuğumu kolaylaştıran sevgili öğrencilere katkıları için içtenlikle teşekkür ederim.

Canan SANDAL

Ocak 2025

ÖZET

ERGENLERDE YALNIZLIK VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Canan SANDAL

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

Ocak, 2025 – 82

Bu araştırmada ergenlerde yalnızlık ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada nicel araştırma metotlarından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri İstanbul'un Bağcılar ilçesinde bulunan, ortaokul ve lise de öğrenim görmekte olan öğrencilerden elde edilmiştir. Çalışma grubu, 429'u (%51,3) kız ve 407'si (%48,7) erkek birey olmak üzere toplam 836 katılımcıdan ibarettir. Araştırmada “Yalnızlık Ölçeği” ile “Beş Faktör Kişilik Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin demografik özelliklerinin belirlenmesinde “Kişisel Bilgi Formu” oluşturulmuş ve bu formdan yararlanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde; frekans ve yüzdeler, t-testi, varyans analizi (ANOVA), Pearson korelasyonu ve çok değişkenli regresyon analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına incelendiğinde kız katılımcıların puanlarının beş faktör kişilik ölçeği alt boyutlarından nörotiklik (nevrotiklik) ve deneyime açıklık alt ölçeklerinde erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerin beş faktör kişilik ölçeği alt boyutlarından öz denetimlilik puanlarının kız öğrencilerden yüksek olduğu, ortaokulda okuyan öğrencilerin yalnızlık ölçeği puanlarının lisede okuyan öğrencilere göre yüksek olduğu, 8. sınıf öğrencilerin yalnızlık düzeyinin daha yüksek olduğu, annenin eğitim durumu yükseldikçe yalnızlık düzeyinin düştüğü, ilgisiz ebeveyn tutumuna sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yalnızlık, Ergenlik, Kişilik Özellikleri, Yalnızlık Düzeyi

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN LONELINESS AND PERSONALITY TRAITS IN ADOLESCENTS

Canan SANDAL

Master, Guidance and Psychological Counseling

Thesis Supervisor: Prof. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

January, 2025 – 82

In this study, it was aimed to examine the relationship between loneliness and personality traits in adolescents. Relational survey model, one of the quantitative research methods, was used in the study. The data of the study were obtained from secondary and high school students in Bağcılar district of Istanbul. The study group consisted of 836 participants, 429 (51.3%) girls and 407 (48.7%) boys. “Loneliness Scale” and ‘Five Factor Personality Scale’ were used in the study. In addition, “Personal Information Form” was created and utilized to determine the demographic characteristics of the students. Frequency and percentages, t-test, analysis of variance (ANOVA), Pearson correlation and multivariate regression analysis were used to analyze the collected data. When the results of the study were examined, it was found that the scores of the female participants were higher than the male participants in the neuroticism and openness to experience subscales, the self-control scores of the male students from the five-factor personality scale subscales were higher than the female students, the loneliness scale scores of the students studying in secondary school were higher than the students studying in high school, the loneliness level of the 8th grade students was higher, the loneliness level decreased as the mother's education level increased, and the loneliness levels of adolescents with indifferent parental attitudes were higher.

Key Words: Loneliness, Adolescence, Personality, Level of Loneliness

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
YALNIZLIK VE KİŞİLİK	6
2.1 Yalnızlık	6
2.1.1 Yalnızlığın Çeşitleri ve Boyutları.....	7
2.1.2 Ergenlik ve Yalnızlık.....	8
2.1.3 Yalnızlıkla İlgili Kuramlar	8
2.1.4 Yalnızlığın Nedenleri	11

2.1.5 Yalnızlığın Sonuçları.....	12
2.1.6 Yalnızlıkla İlgili Yapılan Araştırmalar	13
2.2 Kişilik.....	15
2.2.1 Kişilik Kuramları	16
2.2.1.1 Psikanalitik Kuram.....	16
2.2.1.2 Ayırıcı Özellik Kuramı	17
2.2.1.2.1 Allport'un Kişilik Kuramı	17
2.2.1.2.2 Cattell'in Kişilik Kuramı	18
2.2.1.2.3 Eysenck'in Kişilik Modeli.....	18
2.2.1.2.3 Beş Faktör Kuramı	19
2.2.1.3 Davranışçı ve Sosyal Öğrenme Kuramları.....	19
2.2.1.4 Hümanistik Kuram	21
2.2.1.5 Bilişsel Yaklaşım	21
2.2.1.6 Beş Faktör Kişilik Kuramı	22
2.2.1.6.1 Nörotizm/Duygusal Tutarlılık.....	22
2.2.1.6.2 Deneyime Açıklık	23
2.2.1.6.3 Uyumluluk/Yumuşak Başlılık	23
2.2.1.6.4 Öz Disiplin/Sorumluluk	23
2.2.1.6.5 Dışadönüklük.....	23
2.2.2 Kişilikle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	24
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	26
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	26
3.1 Araştırmanın Modeli	26
3.2 Araştırma Grubu	26
3.3. Veri Toplama Araçları.....	28
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	28

3.3.2 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeği	28
3.3.3 Beş Faktör Kişilik Ölçeği	29
3.4. Verilerin Toplanması	29
3.5 Verilerin Analizi	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	31
ARAŞTIRMANIN BULGULARI	31
4.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Yalnızlık Ölçeği Betimsel İstatistiklerinin İncelenmesi	31
4.2 Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Yalnızlık Ölçeğinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	31
4.3 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Ölçekleri ve Yalnızlık Ölçeği Arasındaki İlişkinin incelenmesi	44
4.4 Kişilik Bağımsız Değişkeninin Bağımlı Değişken (Yalnızlık) Üzerindeki Yordama Gücünün İncelenmesi	45
BEŞİNCİ BÖLÜM	47
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	47
5.1. Tartışma ve Sonuç	47
5.1.1. Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi	47
5.1.1.1 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlendirilmesi	47
5.1.1.2 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Yaş ve Kişilik Özellikleri Değişkenlerine Göre Değerlendirilmesi.....	49
5.1.1.3 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Değerlendirilmesi.....	50
5.1.1.4 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Ebeveynlerin Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.....	52

5.1.1.5 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Değerlendirilmesi.....	52
5.1.2 Ergenlerin Yalnızlık Düzeyleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi.....	53
5.1.2.1 Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlendirilmesi.....	53
5.1.2.2 Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Yaş ve Sınıf Düzeyi Değişkenlerine Göre Değerlendirilmesi.....	54
5.1.2.3 Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Ebeveynlerin Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.....	55
5.1.2.4 Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Ebeveyn Tutumu Değişkenine göre değerlendirilmesi.....	56
5.1.3. Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirmesi.....	57
5.1.4. Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Yalnızlık Düzeylerini Yordamasına İlişkin Değerlendirme	58
5.2 Öneriler	59
KAYNAKÇA.....	61
EK-1	80
EK-2	81
EK-3	82

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Çalışmanın Demografik Özellikleri	27
Tablo 4.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Yalnızlık Ölçeği Betimsel İstatistiklerin İncelenmesi	31
Tablo 4.2.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutları ile Yalnızlık Ölçeğinin Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T-Testi ile İncelenmesi	32
Tablo 4.2.2 Beş Faktör Kişilik Ölçeği (Özdenetim, Nörotizm, Deneyime Açıklık, Dışadönüklük, Yumuşak Başlılık) Alt Boyutlarından Alınan Puanların Yaşa Göre Anova ile İncelenmesi.....	33
Tablo 4.2.3 Beş Faktör Kişilik Ölçeği (Özdenetim, Nörotizm, Deneyime Açıklık, Dışadönüklük, Yumuşak Başlılık) Alt Boyutlarından Alınan Puanların Sınıf Düzeyine Göre Anova ile İncelenmesi	35
Tablo 4.2.4 Beş Faktör Kişilik Ölçeği (Özdenetim, Nörotizm, Deneyime Açıklık, Dışadönüklük, Yumuşak Başlılık) Alt Boyutlarından Alınan Puanların Anne Eğitim Durumuna Göre Anova ile İncelenmesi	37
Tablo 4.2.5 Beş Faktör Kişilik Ölçeği (Özdenetim, Nörotizm, Deneyime Açıklık, Dışadönüklük, Yumuşak Başlılık) Alt Boyutlarından Alınan Puanların Baba Eğitim Durumuna Göre Anova ile İncelenmesi.....	38
Tablo 4.2.6 Beş Faktör Kişilik Ölçeği (Özdenetim, Nörotizm, Deneyime Açıklık, Dışadönüklük, Yumuşak Başlılık) Alt Boyutlarından Alınan Puanların Ebeveyn Tutumuna Göre Anova ile İncelenmesi.....	41
Tablo 4.2.7 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Sınıflar Açısından Anova ile İncelenmesi.....	42
Tablo 4.2.8 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Yaşa Göre Anova ile İncelenmesi	42
Tablo 4.2.9 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Anne Eğitim Durumuna Anova ile İncelenmesi	43

Tablo 4.2.10 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Baba Eğitim Durumuna Göre Anova ile İncelenmesi.....	43
Tablo 4.2.11 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Ebeveyn Tutumuna Göre Anova ile İncelenmesi	44
Tablo 4.3.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Ölçekleri ve Yalnızlık Ölçeğinin Korelasyon Katsayı Sonuçları.....	44
Tablo 4.4.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Ölçeklerinin Yalnızlığın Ne Kadarını Açıkladığına İlişkin Regresyon Sonucu.....	45

KISALTMALAR

Anova: Analysis Of Variance (Varyans Analizi).

CFI: Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi).

DFA: Discriminant Function Analysis (Ayırt Etme Fonksiyonları Analizi).

IFI: Incremental Fit Index (Artan Uyum İndeksi).

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı.

NEO: Neuroticism, Extraversion, And Openness To Experience (Beş Faktör Kişilik Kuramının Bir Ölçeği).

NFI: Normed Fit Index (Normalleştirilmiş Uyum İndeksi).

PI: Personality Inventory (Kişilik Envanteri).

RFI: Relative Fit Index (Göreceli Uyum İndeksi).

SPSS: Statistical Package For The Social Sciences

TDK: Türk Dil Kurumu.

TLI: Tucker-Lewis Index (Tucker-Lewis Uyum İndeksi).

UCLA: University Of California, Los Angeles.

β : Standardize Edilmiş Regresyon Katsayısı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Problemi

İnsan doğası gereği sosyal bir varlıktır. Çevresindeki bireylere kendini ifade etmeye, onları anlamaya, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını gidermeye muhtaçtır. Bundan dolayı çevresindeki insanlarla birçok sosyal ilişkiye sahiptir. Modern toplumlarda, bireylerle toplum arasındaki sürtüşmelerde artış yaşandığı ve bu da bireylerde korku ve endişelere neden olduğu için ruhsal hastalıklarında arttığı söylenebilir. Bu toplumlarda duyarlılığın işlevinin azalmasıyla, sosyal destek zayıflamış ve bu da beraberinde yalnızlığa zemin hazırlamıştır (Yaşar, 2007: 250-251). Kişiler arası ilişkilerde oluşan problemler bireylerinde yaşamını olumsuz etkiler. Yalnızlık da insanın hayatını etkileyen günden güne düzeyi de artan, önemli bir sorun olarak karşımıza çıkar.

Yalnızlıkla ilgili 1980'lerden itibaren çok sayıda araştırma gerçekleştirilmiştir. Günümüzde de bu alandaki çalışmalar sürmektedir. Bunun temel nedeni yalnızlığın geçmişte olduğu gibi günümüzde de çok yaygın bir sorun olması ve bireyler üzerinde olumsuz ve hayatlarını tehdit edebilen sonuçlarının olmasıdır (Büyükcebeci, 2017: 72). Yalnızlık, bireyin bütün yaşamını etkileyen yaygın, depresif ve zayıf düşüren bir durumdur. Bireyin yaşamda tek başınaymış sanki artık yaşamak istemiyormuş gibi hissetmesine neden olur. Birey kendini işe yaramaz ve tamamen izole olmuş hisseder (Killeen, 1998: 763).

İngilizcede, yalnızlığa karşılık "loneliness" kavramı kullanılmaktadır (Redhouse, 1979: 502). Dilimizde "yalnız olma hali, "kimse bulunmama hali" anlamında kullanılır (TDK, 2024). Sözlüklerde yalnızlığın tanımını yapan ifadelerin, duygusal yoğunluk sonucu meydana gelen yalnızlığın tanımını tam olarak karşıladığı söylenemez. Bu yönüyle yalnızlık, tahmin edilmesi zor ve kelimelerle anlatılamayacak kadar duyguların derin yaşandığı duygu durumudur (Yakut, 2019: 26).

Ünlü (2015: 17)'ye göre yalnızlık, kişinin sosyal ilişkilerinde kendini yabancı, anlaşılmamış ve diğer bireyler tarafından dışarıda bırakılmış hissetmesi, çevresinde duygusal ilişki kurabileceği bireylerin eksikliğinde ya da sosyal ortamında duygusal bağ ve samimi ilişkiler geliştirdiği bireylerin mevcut olmaması halinde yaşanan psikolojik bir olgudur. Freemon, Goswick ve Jones (1981: 27) yalnızlığı bireyin sosyal çevresindeki ilişkilerinin istenenden az veya yeterli düzeyde tatmin edici olmadığına ortaya çıkan sıkıntı verici ve yaygın bir problemdir. Rogers (1994), yalnızlık halini, bireyin başka kişilerle gerçek bir bağının söz konusu olmadığını algıladığı zaman anladığı durum olarak tanımlamıştır (akt. Kaya 2022: 5). Yalnızlık uzmanlar tarafından çeşitli şekillerde açıklanmıştır. Bazıları yalnızlığı somut ve değişmez şartlara bağlı bir konu, bazıları tamamı subjektif olan bir konu, bazı araştırmacılar ise ontolojik bir konu olarak görürler ve bütün tanımlamalardaki benzer nokta ise yalnızlığın bireye acı vermesidir (Eskin, 2001: 5). Yalnızlık ve tek başına olma kavramları aynı anlama gelmese de bazen birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Yalnızlık, yaşandığında bireye acı veren, ürkütücü, insanların yüzleşmemek için kaçındığı bir duyguyken, tek başına olma insanlar tarafından tercih edilebilen, geçici bir durumdur (Geçtan, 2019: 108-109).

Yalnızlık insanın hayatının her aşamasında var olabilecek bir durumdur. Fakat ergenlik dönemi diğer dönemlere göre yalnızlık açısından daha riskli bir zamandır (Brennan, 1982: 269). Ergenliğin ilk dönemindeki bireylerin, zorluklarını paylaşabileceği ve kendini anlayacak yakın arkadaşları kurarak duygusal bağlarını geliştirebilir; ancak bu ilişkiler kurulamadığında umutsuzluk ve yoğun bir yalnızlık hissi yaşayabilir (Demir, 1990: 19). Yaş ortalaması 17 ve öğrenci sayısı 487 kişiden oluşan bir grupta çalışma yapılmış, elde edilen sonuçlara göre; ergenliğin ilk döneminde bireylerin daha fazla yalnızlık duygusu hissederken son dönemlerinde bu yalnızlık seviyesinin düştüğü bulunmuştur (Barros ve Neto, 2000: 511).

Yalnızlık, ergenlik döneminde yaşanan “kimlik bunalımı” neticesinde oluşan bir durumdur. Erikson kuramında ergenlik dönemi görevini kimlik kazanma olarak açıklamış ve Ergen bu dönemde başarılı bir kimlik kazandıysa çevresindeki kişilerle yakın ilişkiler kurup, bağlılık yaşamaya hazır olacaktır. Fakat bu dönem olumsuz sonuçlanırsa kişi yalnızlık ve yalıtılmışlık yaşar (Montgomery, 2005: 2-3). Ergenlik döneminde bireylerin kişilerarası ilişkilerinde yaşamış olduğu olumsuz deneyimler

nedeniyle acı çeken bireylerin kişilik gelişimindeki süreçlerde meydana gelen problemleri kişilik kuramcılarını incelemektedir (Demir, 1990: 22).

Kişilik "bireyi başkalarından ayıran, kişiye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özelliklerin tamamı" olarak tanımlanmaktadır (Topçu, 2017: 36-37). İçsel ve dışsal uyarıcılardan etkilenen kişilik, bireyin ruhsal ve kalıtsal getirdiklerini kapsar (Dilmaç ve Yıldız 2012: 123). Kişilikle ilgili tanımları incelediğimizde, kişiliğin sosyal kabiliyetlerin toplamı olduğu, insanların birbirinde bıraktığı izlenim olduğu, bireyin ayırt edici özelliklerini içine aldığı söylenir (Morgan, 1997; akt. Köse, 2006: 4).

İnsanın kişiliği, insana evrenin en karmaşık mekanizması olma özelliğini kazandırmaktadır. İnsanı tanımlamak oldukça zordur. "Genel bir insan tanımı yapmak, bazı biyolojik tedaviler dışında oldukça güçtür, bu da kişilik araştırmalarının karmaşıklığını ve kapsamını arttırırken, kişiliğe olan ilgi ve merakın her geçen gün arttığını göstermektedir; çünkü insanın bulunduğu her alandaki etkilerinden bahsedilebilir (İnce, Karaca ve Özdevecioğlu, 2016: 101).

Yukarıda yalnızlık ve yalnızlıkla ilgili çalışmalar, kişilik ve kişilikle ilgili çalışmalara bütün olarak bakıldığında ergenlerde yalnızlık düzeyi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi bu araştırmanın temel konusu ve problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaca yönelik, aşağıda bulunan sorulara yanıt aranmıştır:

- 1-) Beş faktör kişilik ölçeği alt boyutları ve yalnızlık ölçeği puanlarının betimsel istatistik düzeyleri nedir?
- 2-) Beş faktör kişilik ölçeği alt boyut puanlarının ergenlerin; cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve ebeveyn tutumları durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3-) Yalnızlık ölçeği puanlarının ergenlerin; cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve ebeveyn tutumları durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 4-) Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile kişilik özellikleri ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5-) Beş faktör kişilik ölçeği alt boyutları yalnızlık düzeyini yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ergenliğin, bireyin yaşantısındaki önemli bir evre olması sebebiyle ergenlik döneminde yalnızlık duygusunun sıklıkla karşılaşılan bir durum olduğu görülmektedir (Demir ve Tarhan, 2001: 116). Ergenlik döneminde psikolojik bir harp yaşayan ergen, bu dönemde yoğun yalnızlık duygusu yaşamakta ve bu duyguyla baş edemediğinde, yaşamının ilerleyen zamanlarında daha ciddi problemlerle karşılaşmaktadır (Körler, 2011: 3). Bunlardan bazıları özgüven eksikliği, mutlu olamama, alkolizm, sosyal çekimserlik ve intihardır (Eminoğlu, 2018: 46-47). Bu durum ergenlikte yalnızlık konusunun incelenmesinin gerekliliğini meydana çıkarmaktadır.

Literatür incelendiğinde yalnızlık değişkeninin birçok şekilde çalışıldığı görülmektedir. Yalnızlık kavramı dijital oyun bağımlılığı (Kılıç, 2021), depresyon (Çakır, 2021; Sütü, 2022), stresle başa çıkma (Ünal, 2021), bağlanma stilleri (Çelik, 2021), umutsuzluk (Gürsoy, 2021), sosyal görünüş kaygısı (Ak, 2020), narsisizm (Yabancı, 2019), yaşam doyumu (Hasanoğlu, 2019), sosyal medya bağımlılığı (Şeker, 2021), anksiyete (Tarı, 2022), benlik saygısı (Sarıçam, 2011), umutsuzluk (Çalı, 2022), sosyal kaygı (Elevli, 2020) gibi değişkenlerle ele alındığı görülmektedir.

Yalnızlık hayatın her anında yaşanabilecek bir durum olmasına rağmen ergenlik döneminde yaşanması riskli sonuçlar doğurabileceğinden önemli bir konu haline gelmektedir. Bu dönemde fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimlere uyum sağlamakta güçlük yaşayan ve bunlara bağlı olarak sağlıklı yakın ilişkiler kuramayan ergenler, yalnızlık duygusunu güçlü şekilde yaşarlar. Kişilerin ortaya çıkan bu yalnızlık duygusuna tepki verme biçimi kişilik özelliğine göre değişim göstermektedir. Bu nedenle bu iki değişken arasındaki ilişkinin ortaya koyulması gerekli görülmektedir.

Kişilik; hakkında birçok araştırma yapılmış, çoğu araştırmacı tarafından farklı kuramlar geliştirilmiş ve psikolojide de özel yeri olan bir kavramdır. Alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde kişilik kavramının psikososyal risk faktörleri (Deniz, 2022), kişiler arası ilişki düzeyi (Taşköprü, 2022), çocukluk çağı ruhsal travmalar (Vural, 2022), özyeterlik (Akçakaya, 2022), depresyon (Alemdar, 2022), duygusal zekâ (Koca, 2022), bağlanma stilleri (Şen, 2022), dürtüsellik düzeyi (Kurtuluş, 2022) gibi değişkenlerle ele alındığı görülmektedir. Liseli ergenlerde kişilik özelliklerinin ve sosyal desteğin yalnızlığa etkisinin incelendiği (Köse, 2006),

ergenlerde sadece kişilik özellikleri ve yalnızlık değişkeninin çalışıldığı sınırlı sayıda çalışma vardır. Kişiliğin de yalnızlığı etkileyen önemli bir unsur olduğu düşünüldüğünden, bu çalışmanın gerekli ve önemli olduğu görülmektedir. Özellikle yalnızlık duygusunun hangi kişilik tipiyle ilişkisinin olduğu önceden belirlenirse, yalnızlık duygusunun o kişide neden olacağı yıkıcı etkilere karşı da önlem alınması açısından bu araştırmanın büyük katkısı olacağı söylenebilir. Araştırma bulguları bu alanda çalışan uzmanlara önemli bir rehber olacağı gibi bu konuyla ilgili yapılacak olan yeni çalışmalara da rehberlik edecektir. Bu çalışmada yalnızlığın cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş, ebeveyn tutumu gibi değişkenlere göre farklılaşma durumu ortaya konulacaktır. Araştırmacı tarafından bu çalışma için sadece ergenlerde yalnızlık düzeyini ölçen bir ölçek geliştirilmiş olup, bu çalışmanın da geliştirilen bu ölçekle yapılacak olması çalışmanın literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir.

1.4. Sayıtlar

- 1-) Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
- 2-) Katılımcıların içtenlikle ve objektif bir şekilde kişisel bilgi formunu ve ölçekleri yanıtladıkları varsayılmaktadır.
- 3-) Çalışma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- 1-) Bu araştırma, 2023-2024 akademik eğitim yılı ile sınırlıdır.
- 2-) Araştırma, İstanbul'un Bağcılar ilçesinde bulunan Piri Reis Ortaokulu ve Mehmet Niyazi Altuğ Anadolu Lisesi öğrencilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- 3-) Araştırmadan elde edilen puanlar, kullanılan ölçeklerden alınacak puanlarla sınırlıdır.
- 4-) Bu çalışmada ebeveyn tutumlarından sadece ilgisiz, otoriter ve demokratik ebeveyn tutumu ele alınmıştır. Çalışma, ele alınan bu ebeveyn tutumlarıyla sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

YALNIZLIK VE KİŞİLİK

2.1 Yalnızlık

Yalnızlık, sosyal ilişkilerin eksikliği nedeniyle ortaya çıkan ve bireyin bazen bilinçli olarak tercih ettiği bir duygudur (Gün, 2006: 6). Yalnızlık, kişilik, depresyon, kültür, aile ilişkileri ve sosyal çevre gibi faktörlere bağlı olarak değişen, bazen kalabalıklar içinde bile duygusal bağ kuramayan bireylerde yalnızlık hissine yol açan öznel bir durumdur; kişi sosyal çevresi tarafından kabul edilip sevilirse, yalnızken bile yalnız hissetmez, ancak bu durum tersine döndüğünde yalnızlık ve çaresizlik duyguları ortaya çıkar (Ünlü, 2015: 19).

Yalnızlık son yıllarda çok yaygın ve ciddi bir sorun olarak görülerek birçok araştırmaya da konu olmaktadır. Yalnızlıkla ilgili birçok kişi tarafından tanım yapılmıştır fakat henüz tam olarak kesin bir tanımı yoktur. TDK (2024) yalnızlığı tek başına olma durumu, Sullivan (1953: 100) kişinin diğer bireylerle ilişkilerindeki yakınlık gereksiniminin giderilmediği veya eksik karşılandığında meydana gelen üzücü tecrübe, Peplau ve Perlman (1982: 15) bireyin toplumsal hayatında bir yetersizlik oluştuğunda meydana gelen hoş olmayan bir deneyim, Anuk ve Çetin (2020: 172) ise bütün hayatı etkileyebilecek yaygın, bunaltıcı ve güçsüz düşüren bir durum, Jung (2012: 20) birey için değerli olan unsurları diğer insanlara ulaştıramadığında yada etrafındaki diğer bireylere göre uymayan görüşleri olduğunda meydana gelen yaşantı , Gierveld (1988: 73) kişinin sosyal ilişkilerinin arzu ettiği gibi olmaması olarak tanımlamıştır.

Goldston, Peplau ve Perlman (1984: 15-16) yalnızlıkla ilgili yapılan araştırmalarda, yalnızlığın sosyal ilişki eksikliklerinden kaynaklandığını, öznel bir deneyim olduğunu ve genellikle hoş olmayan, rahatsız edici bir duygu olsa da kişisel gelişimi teşvik edebileceğini belirtmektedir.

2.1.1 Yalnızlığın Çeşitleri ve Boyutları

Yalnızlığı bazı uzmanlar tek boyutlu olarak, bazı uzmanlar ise birden çok boyutlu olarak ele almaktadır. Tek boyutlu olduğu görüşünü benimseyen uzmanlar, bunun evrensel bir olgu olup kişinin tüm yaşamını etkilediğini belirtirken, birden fazla boyuttan oluştuğunu savunanlar, yalnızlığın diğer türleri ve belirtileriyle çok kapsamlı bir olgu olduğunu, dolayısıyla tüm yaşamı kapsamadığını ifade ederler (Koçak, 2003: 76). Bu farklı tanımlamalardan yola çıkarak yalnızlıkla ilgili farklı sınıflandırmalarında yapıldığı görülmektedir.

Weiss (1973) yalnızlığı duygusal ve toplumsal olarak ele alır. Toplumsal yalnızlık, sosyal yaşamdaki ilişkilerin zayıflığından veya sosyal yaşamda ortak paylaşımlar yapacak bir topluluğa katılamama nedeniyle ortaya çıkabilecek ve doyum sağlayan sosyal gruba dahil olmayla çözüme kavuşacak bir durumdur. Duygusal yalnızlık ise tam tersi, ilişki kaybı ya da yakın ilişki kuramamanın neden olduğu, çevresindeki kişilerle yakın ve samimi ilişkiler kurulamadığını sadece eksik olan veya yitirilen bağlılık ilişkisine karşılık başarılı bağlılık ilişkisinin oluşturulmasıyla azalabilir (akt. Kılınç, 2005: 14).

Young (1982) zaman boyutuna göre yalnızlığı üç şekilde ele almıştır. *Geçici yalnızlık*, kısa süreli ve gündelik yalnızlık hissini ifade ederken; *durumsal yalnızlık*, eski ilişkilerdeki doyum eksikliği nedeniyle yaşanan yalnızlık; *kronik yalnızlık* ise uzun süreli bilişsel ve davranışsal zorluklar sonucu ortaya çıkan devamlı doyumsuzluk durumudur (akt. Hasanoğlu, 2019: 28).

Başka bir sınıflamaya göre yalnızlık tek başına olma sebebiyle yaşanan somut yalnızlık, yaşadığı toplama yabancılaşma sebebiyle oluşan yalnızlık, sosyal çevresindeki bireylerin dışlaması sonucu meydana gelen yalnızlık, kişinin kendi isteğiyle sosyal ilişkilerini sınırlandırması sonucunda kendi isteğiyle oluşan yalnızlık ve bireyin diğer insanlar tarafından anlaşılmamış ve kimsesiz hissettiği anlarda meydana gelen gerçek yalnızlık olarak yapılmıştır (Geçtan, 2017: 108).

Jones (1987: 28)'a göre yalnızlık, yakın zamandaki kişilerarası eksikliklerden kaynaklanan durumsal yalnızlık ve bireyin kişilik özelliklerinden dolayı sürekli olarak ilişkilerinde olumsuzluklar yaşayan kişinin deneyimlediği sürekli yalnızlık olarak iki türde yaşanır.

McWhirter (1990)'a göre yalnızlığın türleri: Bireyin kendisini diğer bireylerden uzak olarak algıladığı “kişiler arası yalnızlık”, egonun çeşitli kısımlarının ilişki kuramaması sebebiyle meydana gelen “psikolojik yalnızlık” grup veya toplumdaki uzaklaşma sonucu oluşan “sosyal yalnızlık”, kültürel kayıp ya da ciddi boyutta kültürel değişimler sonucunda durumu olan “kültürel yalnızlık” ve Tanrıdan uzaklaşma, dini bağını yitmesi sonucunda meydana gelen “kozmetik yalnızlık” şeklindedir (akt. Dalfidan, 2024: 12).

2.1.2 Ergenlik ve Yalnızlık

Yalnızlık hissinin ergenlik döneminde daha önemli olduğu düşünülmektedir. Ergenlik döneminde kişi, bir yandan insanlara ihtiyaç duyarken bir yandan da ideal kişi olduğunu düşündüğü bireylerin aslında öyle olmadıklarını görerek hayal kırıklığı yaşar ve kişinin yalnızlık hissi arkadaşlarının niceliğinden çok, kişinin sahip olduğu ilişkilerinin ideallerine uygunluğu ile açıklanır (Duck, 1986; akt. Erözkan, 2009: 810). Bu bağlamda ergenlik döneminin kişilik özelliklerinin yalnızlıkla ilişkili olduğu düşünülebilir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada öğrencilerin %15,5’inde yüksek yalnızlık düzeyi bulunurken, ergen öğrencilerle yapılan başka bir çalışmada ise yalnızlık düzeyinin %17,3 olduğu görülmektedir (Buluş, 1997: 169). Bu sonuçlara baktığımızda ergen öğrencilerin yalnızlık düzeyi puanlarının üniversite öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın yüksek olmasının nedeni ergen öğrencilerin gelişim dönemi sebebiyle onlarda meydana gelen gelişim sorunlarından ve bu süreçte yeterli desteği görememelerinden kaynaklanabilir (Buluş, 1997: 173).

Yalnızlık, her yaşta deneyimlenebilir ancak ergenlikte soyut düşünme becerisi geliştiği için birey, iç sesini dinleyip kendini daha çok sorgular (Jackson ve Cochran, 1991: 258). Ergenlik döneminde bireyin sosyal çevresinde kendisine destek olacak yakın bir arkadaşının olmaması, farklı sebeplerle yeni bir çevreye uyum sağlamaya çalışması, sosyal ilişki kurarken güçlük çekmesi yalnızlık duygusunu yaşarmasına neden olur (Garland,2020; akt. Erözkan, 2009: 810).

2.1.3 Yalnızlıkla İlgili Kuramlar

Yalnızlığı açıklayan birçok kuramsal temel bulunmaktadır. Bunların bazıları aşağıda açıklanmıştır.

Bilişsel kuram: Kişinin sosyal ilişkilerindeki eksiklik yalnızlık hissine yol açsa da, bireyin bu yalnızlığı algılama biçimi kişisel farklılıklar gösterir; aynı sosyal ilişkilere sahip iki kişiden biri kendini yalnız hissederken, diğeri hissetmeyebilir (Karaduman, 2013: 5). Yalnızlık, bireyin sosyal ilişkilerini öznel ölçütlerle değerlendirmesi ve gerçek dışı düşünceler veya mantıksız inançlar geliştirmesi sonucu artan bir duygudur; bu süreçte sosyal ilişkilerdeki doyumsuzluk, farklılık algısı ve uyuşmazlıklar, yalnızlık yaşantısının temel nedenleri olarak bilişsel uyuşmazlık modeliyle açıklanır (Kızılgöçer, 2011: 20).

Psikanalitik kuram: Bu kuram çocukluk çağındaki ailedeki bağların yalnızlığa etkisinin önemli olduğunu söyler (Karaduman ve Keser, 2014: 181). Freud çocuğa bakan bireyin yokluğu halinde çocukta yalnızlık korkusunun meydana geldiğini söyler (Mijuskovic, 1980; akt. Duy, 2003: 26). Bütün bireylerde etrafındaki kişilerle bağ kurma gereksinimi vardır. Bebeklik çağında meydana çıkan bu gereksinim yaşamın bütün evrelerinde varlığını gösterirken, çocukluk çağında karşılanmayan bu gereksinim çocukta yalnızlığa neden olabilir (Sullivan, 1953; akt. Duy, 2003: 27). Yalnızlıkla ilgili ilk psikolojik analizi yayınlayan Zilboorg yalnızlık ve yalnız olmayı birbirinden ayırmıştır. Zilboorg (1938)'a göre yalnız olmak, değerli birini kaybetmekten kaynaklanan geçici bir durumken, yalnızlık daha çok bunaltıcı ve süreklidir; bebeklik döneminde çocuk, sevgiyle oluşan hazzı deneyimlerken aynı zamanda zayıf ve küçük olmanın şokunu yaşar, bu da yalnızlığın temellerinin atılmasına neden olur (akt. Perlman ve Peplau, 1982: 124).

Yalnızlık, bebeklik döneminde çocuğun çevresine bağımlı ihtiyaçlarıyla başlar; yetişkinlerin desteğiyle çocuk, oyunları öğrenir ve bu destek sayesinde başarı, başarısızlık ve duygularını ifade etmeyi öğrenir, böylece kaygı duygusu gelişmez (Sullivan, 1953: 261). Çocuklukta başlayan süreç, ileri ki yıllarda yalnızlıkla sonuçlanabilmektedir. (Dağlı, 2022: 39).

Varoluşçu kuram: Varoluşçu kurama göre yalnızlık bireylerin yaşamlarının bazı zamanlarında kendisi gösteren evrensel bir duygudur. Varoluşçulara göre yalnızlık, birey için kaçınılmaz bir sondur ve genellikle olumsuz bir durum olarak değerlendirilmez; aksine, birey daha özgür ve bağımsız hissedebilmek için çevresindeki kişilerden uzaklaşmalıdır, çünkü hayatta her birey, diğerlerinin duygu ve düşüncelerini tam olarak anlayıp yaşayamaz (Tatay, 2015: 26).

Yalom (1999: 563)'a göre birey, sosyal ilişkilerdeki gruplardan uzaklaşma başarısını gösterdiğinde özgür ve bağımsız hale gelir; ancak bu uzaklaşma, aynı zamanda yalnızlığı da beraberinde getirir ve bireyin kendini yaratma sürecinin temelinde "derin yalnızlık" yer alır. Corey (2015: 183), varoluşçu kuramın, bireyin yalnızlıkla yüzleşip bu süreçte kendini kabul ederek hayata anlam kazandırması gerektiğini savunur.

Bilişsel davranışçı kuram: Yalnızlığın sebepleri arasında düşük özsaygı, yalnız kalma durumunda mutsuzluk, sosyal kaygı, sorunlu partner seçimi, sosyal umutsuzluk ve pasif tutum bulunur ve bu süreç kişilerde farklı şekillerde yaşanırken, engellenmesi için akılcı olmayan inançların belirlenmesi gerekir. (Young, 1982; akt. Demir, 2021: 12). Young bireylerin zihninde yer alan otomatik düşüncelerle olayları farklı şekilde anlamlandırdığını ve bu nedenden dolayı yalnızlık yaşayabileceklerini söylemektedir. Young bireyi yalnızlığa iten otomatik düşünceleri de 12 başlık altında açıklar (Demir, 2021: 13):

Düşük Benlik Algısı: Yalnız birey, kendisini çevresindeki diğer bireyler tarafından sevmeye layık bir insan olarak göremediğinden dolayı sosyal temas konusunda çekingen davranır.

Yalnız Olmaktan Mutsuzluk Duyma: Birey yalnız olduğunda kendisiyle ilgili bazı durumların istediği gibi ilerlemediğini düşünerek pasif, güçsüz bir şekilde yaklaşabilirler.

Yakınlığı Reddetme: Yalnız olan insanlar, başka bireylerin kendisini kırabileceğine, geçmişteki hatalarından ders çıkarmayacaklarını düşünüp aynı yaşantılarla karşılaşmamak için yalnız olmayı seçebilirler.

Eş Seçiminde Sorunlar: Yalnız olan kişiler doğru olmayan partner ve arkadaşlık tercihi yapabilmekte ve kendilerine zarar vereceklerini düşünmektedirler.

Sosyal Kaygı: Yalnız olan bireyler, diğer bireylerin onları yargılayacağını düşünerek o kişilerle vakit geçirmek istemeyebilirler.

Cinsel Kaygı: Yalnız olan bireyler cinsel ilişkide performansının karşı tarafın kötü ve yetersiz olarak değerlendirileceğine inanırlar.

Uyumsuzluk: Yalnız kişiler, sosyal becerilerinde eksiklikler olduğunu, diğer bireylerin onları sevmediklerini düşünebilirler.

Duygusal Bağlanmayla İlgili Kaygı: Yalnız kişiler arkadaşlarını veya partnerlerini

duygusal olarak yeteri kadar tatmin etme konusunda kaygı yaşarlar.

Güvensizlik: Yalnız bireyler çevresindeki kişilere güven duymayabilir.

Gerçekçi Olmayan Beklentiler: Yalnızlık bireyler ilişkilerinde beklentilerini yüksek tutup, bu beklentiler karşılanmadığında hayal kırıklığına uğrayabilirler.

Pasiflik: Yalnız olan bireyler çevresindeki insanlar tarafından eleştirileceklerine inandıkları için insanlar tarafından terk edileceğini düşünüp, pasif davranabilirler.

Sınırlama: Yalnız olan bireyler diğerlerinin onları anlayamayacaklarına inandıkları için duygularını ve düşüncelerini paylaşmak istemeyebilirler (Young, 1982; akt. Çiftçi, 2024: 60-61).

2.1.4 Yalnızlığın Nedenleri

Yalnızlığın nedenlerine dair birçok farklı görüş bulunmaktadır ve yalnızlık, kişiye özgü bir deneyimdir; bu nedenle yalnızlığın ortaya çıkmasında sadece bir faktörün etkili olduğunu söylemek mümkün değildir (Büyükyıldız, 2020: 52). Yalnızlığı açıklayan kuramcılar, her biri kendi kişisel tecrübe ve gözlemlerine dayanarak farklı nedenler öne sürmektedir: Düşük benlik saygısı (Şentürk, 2010: 15), sosyal ilişkilerin eksikliği (Kılınç ve Sevim, 2005: 73), bireylerin kişilerarası ilişki eksikliği, ilişkilerinde yeterince doyum sağlayamaması sonucunda oluşan sosyal ve duygusal izolasyon (Kılavuz, 2005: 27), gereğinden fazla bireyselleşme (Fromm, 2011: 39), bireyin sosyal ilişkilerinde yaşamış olduğu problemlerden dolayı , bireyin yetersiz ve değersiz hissetmesinden olayı sosyal ilişkilerinin bozulması (Buluş, 1997: 82-83) sonucunda yalnızlık ortaya çıkmıştır. Yalnızlık duygusunu yaşayan öğrencilerde işlevsel olmayan tutumlarında sıkça kullanıldığı görülmektedir (Haliloğlu, 2008: 172).

Yalnızlığın nedenleri üzerine araştırma yapan Michela, Peplau ve Weeks (1982: 931) yalnızlığa neden olabilecek 13 sebep belirlemiştir. Bunları önce “içsel ve dışsal” ve “değişen ve değişmeyen” olarak iki kategoride ele almış, ardından bu kategorileri birleştirerek dört gruba ayırmışlardır: “içsel-değişen,” “içsel-değişmeyen,” “dışsal-değişen” ve “dışsal-değişmeyen.” Sebepler şu şekilde sıralanmıştır:

A) İçsel – Değişmeyen Nedenler:

Karamsarlık: Birey, yeni sosyal bağlar kurma olasılığının düşük olduğuna inanır.

Utangaçlık: Bireyin çok utangaç olmasıdır.

Bilgi Eksikliği: Bireyin bir ilişkiyi nasıl başlatacağını bilmemesidir.

Çabalama: Birey yeni ilişkiler kurmak için yeterince çaba harcamaz.

Şanssızlık: Bireyin diğer insanlarla tanışma şansının olmayacağı duygusuna sahip olması.

B) İçsel – Değişen Nedenler:

Reddedilme korkusu: Birey reddedileceğinden dolayı ilişki kurmaktan korkar.

Fiziksel olarak çekici olmaması: Bireyin fiziksel özelliklerinin çekici olmamasından dolayı diğer insanları cezbetmemesidir.

İstenmeyen Kişilik Yapısı: Bireyin istenmeyen kişilik özelliklerinin olmamasıdır.

C) Dışsal – Değişmeyen Nedenler:

Fırsat Eksikliği: İnsanlarla ilişki kurmak için gerekli fırsatın olmamasıdır.

Kişisel Olmayan Durumlar: Bireyin diğer insanlarla iletişim kurarken etkileşim yapısının kişisel olmayan durumlarla bağlantılı olmasıdır.

D) Dışsal – Değişen Nedenler:

Diğer Gruplar/Sosyal İlişki Durumları: İnsanların kendi grupları olduğundan dolayı yalnız olan bireyle ilgilenmezler.

Başka Bireylerin Korkuları: Diğer bireyler ilişki kurmaktan korkarlar.

Başka Bireylerin Korkuları: Diğer bireylerin arkadaşlık ilişkisi kurmak istememesidir.

2.1.5 Yalnızlığın Sonuçları

Yalnızlık, acı verici bir deneyim olup mutsuzluk, verimsizlik ve eksiklik gibi olumsuz duygulara yol açar, bu da bireyin yaşamını anlamsız kılar ve reddedilme veya istenmeme duygusu öfkeye neden olabilir (Coşan, 2014: 106). Yalnızlığın, sosyal becerilerde eksiklik, depresyon, alkol bağımlılığı, obezite ve intihar eğilimi vb. birçok psikolojik soruna sebep olduğu düşünülmektedir (Çeçen, 2008: 416). Yalnızlık, birey için üzücü ve acı verici bir deneyim olup süresinin uzaması, kronikleşmesi durumunda ruh sağlığını tehdit edebilir ve depresyonla birlikte intihar riskini artırabilir (Goldston, Perlman ve Peplau, 1984: 14). Bu sebepten oldukça yaygın ve önemli bir problem olarak görebileceğimiz yalnızlığın tanınması ve anlaşılması bireyin ve toplumun sağlığı açısından önem arz etmektedir (Yakut, 2019: 46).

Rokach (2004: 32-35) yalnızlığın etkilerini şöyle belirtmektedir:

- 1-) Yalnızlık, insanların birbirleriyle yakın ilişki kurmalarına zarar verebilir.
- 2-) Yalnızlık bireyi rahatsız eder ve yaratıcılığını ve enerjisinin doğru kullanmaya engel olur.
- 3-) Yalnızlık, etkili bir şekilde baş edilmediğinde bireyin hayatına yön veren kuvvetli bir duygudur.
- 4-) Yalnızlıkla yüzleşilip, etkili bir şekilde başa çıkılmazsa insanların katı ve duyarsız olmalarına sebep olur.
- 5-) Yalnızlık, sağlık problemleriyle ilişkilidir

Yalnızlık, yabancılaşma hissini kontrol edilemez olduğu inancı ve bireyde yarattığı olumsuz kişisel sonuçlar nedeniyle artar, bu da kişinin yalnızlıkla baş etme ve çevresiyle vakit geçirme çabalarını azaltır; algılanan izolasyon ve bunun neden olduğu tatminsizlik, yalnızlık hissini güçlendirerek, çevresindekilerle ilişki kurmaktan kaçınan bireyin olumsuz duygular yaşamasına ve bu duygularla baş edemeyeceği düşüncesine neden olabilir (Freeman, Goswick ve Jones, 1981: 46).

Bireyin çevresiyle sosyal ilişkilerinin bozulduğu yalnızlık yaşantılarının aksine, kendi isteğiyle ve geçici olarak yalnız kalması, yapıcı ve yaratıcı sonuçlar doğurabilir; yaratıcı bireyler yalnız kaldıklarında yeteneklerini keşfeder, yeni buluşlar yapar ve bu süreçte yalnızlık hissine kapılmazlar çünkü çevresindeki bireylerin kendilerini anlayabileceğine inanarak yalnız olmadıklarını bilirler (Geçtan, 2017: 108). Yalnız olmak, birey için hoş olmayan bir durum olduğu için kendini keşfetmesi için bile olsa bunu gerçekleştirmekten korkabilirler. Bu sebeple yalnızlık hissi insanın kendisini keşfetmesine engel olan bir durum olarak da görülebilir.

Yalnızlık hissini sebep olduğu olumsuz sonuçların olumlu sonuçlardan fazla olduğu görülmektedir. Yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında yalnızlığın sonuçlarının her birey açısından farklılık gösterdiği görülmektedir.

2.1.6 Yalnızlıkla İlgili Yapılan Araştırmalar

Akyüz (2024: xi) “Yetişkinlerde Duygu Düzenlemenin, Benlik Saygısı ve Yalnızlık Düzeyi ile İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışmasında duygu düzenleme gücünü, benlik saygısı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Çalışmaya 18 ve yaş üstü 232 kadın, 173 erkek olmak üzere toplam 405 kişinin katılımıyla ve ilgili ölçeklerin doldurulmasıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, araştırmaya katılanların duygu düzenleme güçlüğü azalırken, yalnızlık düzeyi artış göstermektedir. Katılımcıların benlik saygısı düzeyi artarken yalnızlık düzeyi azalmaktadır.

Karlıdağ (2023: vi) “Yetişkinlerde Yalnızlık, Duygu Düzenleme ve Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışmasında yetişkinlerde yalnızlık düzeyleri ve duygu düzenleme stratejilerinin günlük sosyal medya kullanım zamanına göre değişip değişmediği incelenmiştir. Çalışmada ayrıca yetişkinlerin yalnızlık, duygu düzenleme ve günlük sosyal medya kullanım zamanlarının farklı değişkenler açısından değişip değişmediği de incelenmiştir. Çalışma 18-68 yaş aralığındaki 525 yetişkin bireyin katılımıyla ve “Kişisel Bilgi Formu”, “Duygu Düzenleme Ölçeği” ve “UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre; yalnızlık ve duygu düzenlemenin sosyal medyada vakit geçirme zamanına göre anlamlı farklılık görülmemiştir. Yalnızlığın, yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı saptanmıştır.

Eker (2021: iii) “Kişilik Özellikleri, Mutluluk Korkusu ve Yalnızlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışmasında, üniversitedeki bireylerin toplumsal ve duygusal yalnızlık, mutlu olmaktan endişe duyma ile kişilik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yöntem olarak ise korelasyonel (ilişkisel) desen kullanılmıştır. Örneklem, 2020-2021 eğitim öğretim yılındaki 394 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde; sosyal yalnızlığın cinsiyete, kişiliğin doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Kişiliğin yalnızlık türlerini yordadığı görülmüştür.

Çetiner (2021, v) “Ergenlerde Psikolojik Sağlamlık ile Yalnızlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Sosyal Kaygının Aracı Rolü” başlıklı tez çalışmasında psikolojik sağlamlık artarken yalnızlığın azaldığı, sosyal kaygı artarken yalnızlığın da arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2021: iv)’in “Kadınların Bağlanma Tarzları ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki” başlıklı tez çalışmasındaki amaç, evli ve boşanmış kadınların bağlanma tarzları ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu iki değişken

sosyodemografik bilgi formunda bulunan çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Veriler kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılar 95'i evli, 75'i boşanmış olup toplam 170 kişiden oluşmaktadır. Araştırma bulgularında, bağlanma stilleri ile evli ve boşanmış kadınların yalnızlık puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, Yalnızlığın, kaçınmacı bağlanma tarzıyla pozitif, güvenli bağlanma tarzıyla negatif ve kaygılı-kararsız bağlanma tarzıyla pozitif anlamlı bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir.

Topçu (2020, 1) "14-16 Yaş Arası Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ile Yalnızlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasında araştırmanın evrenini Tekirdağ'da yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Örneklem, rastgele örnekleme modeliyle tesadüfi olarak seçilen 547 kişiden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; Yalnızlık, İnternet Bağımlılık arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. İnternet bağımlılığının yalnızlığı anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir.

Gürbüzer, Tekgündüz ve Yıldırım (2024: 413) "Sağlık Çalışanlarında Sosyal Medya Bağımlılığı ve Yalnızlık" başlıklı çalışmada sağlık çalışanlarında sosyal medya bağımlılığı ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya 177 sağlık çalışanı katılmıştır. Facebook kullanan kişilerin yalnızlık düzeyleri kullanmayanlara oranla daha yüksektir. Sosyal medya kullanımı ve yalnızlık arasında da anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çakır, vd. (2018: 453) "Üniversite Öğrencilerin Serbest Zaman Yönetimleri ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki" başlıklı makalesinde 285 üniversite öğrencisi çalışmaya dahil edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin serbest zaman yönetim ve yalnızlık arasında negatif ilişki belirlenmiştir.

Türk (2023: 1292) "Duygusal Şiddet Mağduriyetinin Yalnızlık Üzerine Etkisi" başlıklı makalesinde ulaşılan sonuçlara göre duygusal şiddete maruz kalma ve duygusal yalnızlık ile sosyal ve duygusal yalnızlık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

2.2 Kişilik

Kişilik Latince'deki kişi "persona" sözcüğünden ortaya çıktığı düşünülmektedir (Durna, 2010: 276). Roma antik tiyatrosundaki oyuncular gösterilerinde canlandırdıkları karakteristik özelliklerini ortaya koydukları maskeleri kullanarak gösterilerini sergilemekte ve bu maskeye "persona" adını vermektedirler (Soysal,

2008: 6). Kişiliğin tanımıyla ilgili fikir birliğine varılamamış ve birçok tanım yapılmıştır. Kişilik, bireyi çevresindekilerden ayıran özelliklerin tümü (Ayas, vd., 2017: 399), kişinin kendisiyle ilgili tutarlı davranış biçimleri ve kişilik içi süreçler (Burger, 2006: 23), organizmanın çevreye olan eşsiz uyumunu oluşturan psikofiziksel sistemlerin bireyin içerisindeki dinamik organizasyonu (Allport, 1937; akt. Başer, 2023: 5), davranışların, bilişlerin ve içsel süreçlerin bir bütün olarak birbirine dahil olmuş yapısı (Grossman, vd., 2004: 140) olarak tanımlanabilir. Her dönem ilgi görmesine rağmen farklı bir bilim dalı olarak 1930'lu zamanlarda ortaya çıkmış ve bilimsel gelişimi başlamıştır (Yelboğa, 2006: 198). Kişilik, bireyi çevresindekilerden farklı kılan, ona özgü, tutarlı ve yapılaşmış özelliklerin tamamıdır; bu tanımında, diğer bireylerle ortak özellikler değil, kişiyi kendisi yapan özellikler vurgulanmakta ve bu özelliklerin oluşturduğu örüntü, bireye özgüdür (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 3). Bu tanımında tutarlılık kelimesiyle "zaman boyutunda" o bireyin aynı durumlarda davranışının farklılık göstermediğini, yapılaşmış ifadesiyle kişiliği meydana getiren birimlerin fazla olduğunu, sistemdeki birimlerin ilişkili şekilde örüntü geliştirdiğini anlarız. Bir kişi iyi kalpli ve yardımsever gibi olumlu özelliklerle tanımlandığında bu durumda bir tuhaflık hissetmeyiz, çünkü kişilik özellikleri uyum içinde ve tutarlı bir örüntü oluşturur fakat bir birey "iyi kalpli, huysuz, uysal" olarak tanımlandığında bu tutarsızlık olarak algılanır, çünkü kişiliği oluşturan özelliklerin birbirleriyle nasıl ilişkilendiği ve örüntüsü net bir şekilde görülmez; bu durum, bilinen bir kişilik yapısına uymaz (Cüceloğlu, 2010: 405). Birisinin kişiliğini tarif ettiğimizde genellikle dışadönük, dürüst gibi nitelikler kullanırız. Kişilik psikologları kişiliği tarif etmek ve ölçmek amacıyla formel tanımlama ve ölçme yöntemleri geliştirmeye çalışmışlardır (Atkinson, 2021: 454).

2.2.1 Kişilik Kuramları

Bu konuyla ilgili önemli kişilik kuramları bulunmaktadır. Bunlar;

2.2.1.1 Psikanalitik Kuram

Bu kuram, Freud'un öne sürdüğü kişilik kavramını temel almaktadır (Şen, 2022: 14). Freud'un topografik modeline göre, insan kişiliği bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı olmak üzere üçe ayrılır; bilinç, farkında olduğumuz düşünceleri barındırırken, aklımızdaki bilgilerin çoğu bilinç dışıdır ve istediğimizde sayısız düşüncemizi bilince getirebiliriz (Burger, 2006: 77). Düşünceler, bilince iki şekilde gelir: İlki, duyu

organlarımızla kavradığımız ve tehdit etmeyen çevreden gelen bilgilerdir, diğeri ise ruhsal yapımızda bilinç öncesinde bulunan tehdit edici olmayan veya bilinç dışına yerleşmiş saklı ve çarpıtılmış bilgilerdir (Freud, 1964; akt. İnanç ve Yerlikaya, 2014: 19-20). Bilinç öncesi ulaşılabilir bilgi haznesidir (Burger, 2006: 77). Anımsayabildiğimiz tüm hatıra veya bilgi bilinç öncesinde bulunur. Freud'a göre bilinç öncesi, bilinçdışı ve bilinç arasında bağlantı sağlar (İnanç ve Yerlikaya, 2014: 19). Bilinç ve bilinç öncesi Freud'a göre buz dağının sadece görünen ucudur, düşüncelerimizin çoğunluğu bilinçaltındadır ve bu düşüncelere ulaşmak zordur (Burger, 2006: 77).

Freud, kişiliği açıklarken topografik modelin yanı sıra id, ego ve süper ego kavramlarıyla yapısal modeli de geliştirmiştir; id, bilinçdışında çalışan ve haz ilkesine göre hareket eden ilkel benliği temsil ederken, ego, id'in arzularını gerçeklik ilkesine uygun şekilde karşılamaya çalışır (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 21-23). İd'in dürtüleri toplum tarafından hoş görülme, kişiyi tehdit edici şekilde kendini gösterirken; benlik ise bu dürtüleri bilinçaltında tutar ve ego ise beynimizin bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı kısımlarında dilediğince faaliyet gösterir (Burger, 2006: 79). Süperegö: toplumsal normların ve davranış standartlarının içselleştirilmesini içerir ve kişiliğin en geç olgunlaşan ögesidir (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 21-23). Ebeveynlerin değer yargılarını oluştururken, Yapabileceğimiz ve yapamayacağımız davranışlar hakkında da kısıtlamalar getirir (Burger, 2006: 79). Bu kurama katkılarda bulunan psikolog Carl Jung ise içe dönüklük ve dışa dönüklük kavramlarına yer vermiştir (Burger, 2006: 190). Karen Horney ise çocukluk çağlarından, çocuk ve anne arasındaki bağın öneminden, kişilik gelişimindeki kültürel ve toplumsal tesirinden bahsetmiştir (Burger, 2006: 174).

2.2.1.2 Ayırıcı Özellik Kuramı

İlk olarak Gordon Allport'un kişilik psikolojisinde kullandığı bu kuram, bireyin kişilik özelliklerini gösterme düzeyine göre sınıflandırır ve kişilik özelliklerinin zamanla değişmeden kalacağı veya yeni durumlarda da kararlı olacağına dair iki hipoteze dayanır (Burger, 2006: 238-239).

2.2.1.2.1 Allport'un Kişilik Kuramı

Bu kuramla ilgili ilk çalışma 1921 yılında Gordon Allport tarafından gerçekleştirilmiştir ve ayrıca 1925 yılında Harvard Üniversitesinde kişilikle ilgili ilk dersi vermiştir (Nicholson, 1997: 741). Ayırıcı özellik yaklaşımını psikolojide ilk

olarak Allport ortaya koymuş ve "Kişilik: Psikolojik Bir Yorum" adlı kitabında 49 farklı kişilik tanımı sunarak, kişiliği bireye özgü zihinsel ve bedensel sistemlerin etkileşimli bir örüntüsü olarak tanımlamıştır (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 247). Allport'un "dinamik örgütlenme" ifadesi, kişiliğin sürekli değişip büyürken rastgele değil, organize bir şekilde geliştiğini ve "psikofiziksel" terimiyle de kişiliğin zihin ve bedenden oluşan bir bütün olduğunu, dolayısıyla yalnızca zihinsel ya da biyolojik olmadığını vurgular (Schultz ve Schultz, 2013: 197). Allport bilinçdışına değil bilince yöneldi; kişiliğin, kalıtım ve çevrenin bir ürünü olduğunu, çocukluk yaşantılarından bağımsız, geçmiş tarafından değil şimdi ve gelecek zaman tarafından yönlendirildiğini savunmuştur (Schultz ve Schultz, 2013: 211).

Allport'a göre her bireyin davranışı kendine özgüdür ve insanların birbirlerine nasıl davrandığını incelerken ayırıcı özellik (trait) kavramı, bireylerin farklı durumlarda benzer şekilde davranma eğilimlerini açıklamak için kullanılır; örneğin, utangaç bir birey her ortamda sessiz ve sakin davranırken, konuşkan bir birey aynı durumlarda dışa dönük ve açık sözlü olacaktır (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 251-252). Allport, Freudcular gibi kişilik gelişiminin hayatımızın ilerleyen yıllarından sonra da sürdüğünü savunarak, Erikson ve Sullivan ile aynı görüşü paylaşır ve kimlik gelişiminin ergenlik boyunca sürdüğünü belirtirken, kendiliğin bütün boyutlarını tek başlık altında toplayıp buna "bildiğim ben (proprium)" ismini verir (Burger, 2006: 238-243).

2.2.1.2.2 Cattell'in Kişilik Kuramı

Cattell kişiliği, bireysel özelliklerin (trait) tamamı şeklinde tanımlamış ve bu özelliklerin birbiriyle benzer ve ayrı noktalarını faktör analizi ile sınıflandırmıştır (Cattell, 1943: 493). Cattell 20 sene süren çabalarının ardından, 16 faktörün yer aldığı kişilik özelliklerini belirleyerek 16PF (Personality Factor) Kişilik Envanteri'ni alana kazandırmıştır (Schultz ve Schultz, 2013: 218). Allport ile aynı şekilde Cattell de birden çok kişilik özelliği listelemiş ve farklı analizlerle 35 tane 10 farklı terimin yer aldığı bir sete dönüştürmüştü ve literatürde sıkça rastlanılan Beşli Kişilik Özellikleri de bu setten faydalanılarak meydana getirilmiştir (Goldberg, 1990: 1216-1217).

2.2.1.2.3 Eysenck'in Kişilik Modeli

Kişiliğin dörtte üçünün genetik faktörler tarafından belirlendiğini savunan Allport, insan davranışları üzerinde çevresel ve durumsal faktörlerin etkilerini göz ardı ederek,

kişilik boyutlarının oluşumunda en büyük etkenin kalıtımın olduğunu ifade etmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 275). Eysenck'e göre kişiliğin oluşmasına sebep olan üç kişilik boyutu şunlardır: Dışa dönüklük, nevrozizm ve psikotizm (Schultz ve Schultz, 2013: 227).

1. Dışa Dönüklük: sosyal, girişken, sıcakkanlı, iletişime açık, enerjik ve atılgan kişilik özelliklerini ifade eder (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 276).
2. Nevrotizm: Eysenck (1969, 1985)'e göre kararsız, endişeli, kırılgan, duygularıyla hareket eden, aniden öfkelenen veya üzülen, ufak problemlere bile yoğun duygusal tepkiler gösteren ve yeniden normale dönerken problem yaşayan bireylerin kişilik özelliklerini ifade eder (akt. İnanç ve Yerlikaya, 2015: 278).
3. Psikotizm: Eysenck (1969, 1985)'e göre saldırgan, bencil, tepkisel, mesafeli kişilik özellikleridir (akt. İnanç ve Yerlikaya, 2015: 281).

2.2.1.2.3 Beş Faktör Kuramı

Bu kuram, insan davranışlarının türlerini; uyumluluk, duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik özellikleriyle açıklar (Costa ve McCrae 1992: 175). Dışadönüklük, kişinin yaşamı sevmesi ve etrafıyla iyi ilişkiler kurması şeklinde tanımlanırken uyumluluk, çevresine rahatça uyum sağlayan ve yardımsever bireyleri tanımlar; öz disiplin, bireyin sorumluluklarının farkında olarak buna uygun davranmasını, nörotizm ise tedirgin ve asabi duygusal durumu ifade ederken; açıklık, bireyin yeni şeyler keşfetmeye ve üretken olmaya yönelik çabasını belirtir (Şenyuva, 2007: 32).

2.2.1.3 Davranışçı ve Sosyal Öğrenme Kuramları

Davranışçılık John B. Watson tarafından kurulmuş ancak bu kuram Burrhus Frederick Skinner tarafından kapsamlı bir kuram haline getirilmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 178). Öğrenme açısından kişiliği açıklayan kuramcılar, Skinner ve Bandura'dır. Miller ve Donald, Freud'un kişilik kavramlarını öğrenme süreçleriyle açıklamayı öneren ilk Amerikan psikologları olup, kişiliğin temelinde klasik ve edimsel koşullanmanın yattığını savunan ise Skinner'dir (Cüceloğlu, 1996: 424-425).

Bu kurama göre, organizmadan ziyade çevre davranışlarımız üzerinde daha etkili olup, yalnızca ölçülebilen davranışlar incelenmeli, çünkü bilinç veya zihin gözlemlenemediği için bunlar üzerinde durulmamalıdır; ayrıca organizma,

davranışlarını klasik koşullanma, edimsel koşullanma ya da taklit yoluyla öğrenir (Cüceloğlu, 1996: 426). Davranış kuramcıları, insan doğasına objektif bir bakış açısıyla yaklaşarak, insanın ne tamamen iyi ne de kötü olduğunu ve davranışlarının genetik ya da içgüdüsel değil, doğumdan itibaren öğrenilen davranış kalıplarına dayandığını savunurlar (Çolaker, 2022: 16).

Davranışçılar, bireyin içsel dünyası yerine gözlemlenebilir ve ölçülebilir davranışların incelenmesi gerektiğini savunarak, insan davranışlarının temelinde dışsal çevrenin etkili olduğunu ve içsel zihinsel süreçlerin önemini reddettiklerini, ayrıca Watson'ın kalıtsal faktörlerin kişilik üzerindeki etkisini de inkar ettiğini belirtmişlerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 177). Watson, kişiliği "alışkanlık sistemlerimizin bir sonucu" olarak tanımlayarak, bireylerin hayatları boyunca karşılaştıkları uyarıcılara koşullanarak tepki verdiğini, ebeveynlerin ve öğretmenlerin bireyleri güçlüklerle başa çıkmak için eğittiğini ve geçmiş deneyimlerin kişilik özelliklerinin farklılık göstermesinde belirleyici olduğunu ifade etmiştir (Burger, 2006: 511).

Skinner Watson'un görüşlerini savunmaya devam etmiş ve Watson'un görüşlerin katkı sağlayarak klasik öğrenmeye karşı operant öğrenme yaklaşımını ileri sürmüştür (Altıntaş ve Gültekin, 2014: 173). Skinner, davranışın zihinsel veya fizyolojik süreçlerden değil, organizmanın dışındaki çevresel etmenlerden kaynaklandığını ve davranışın sonuçları ile şekillendiğini, pekiştiricilerle kontrol edilerek "Edimsel Koşullanma" ile düzenlendiğini savunmuştur (Schultz ve Schultz, 2013: 318).

Sosyal öğrenme kuramı, bireylerin davranışlarını anlamak için algılar ve beklentiler gibi içsel değişkenleri de göz önünde bulundurur ve kişiliği, çevre, davranış ve bu etkileşim arasındaki ilişkiyi dikkate alarak, çevrenin sadece davranışları şekillendirmekle kalmayıp, aynı zamanda davranışları belirlediğini savunur (Şenyuva, 2007: 6). Dollard ve Millet, kişiliği basit bir davranış biçimi olarak tanımlayarak, bireylerin fizyolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla güdülenip davranışlar sergilediğini ve bu süreçle kişilik özelliklerinin edinildiğini savunmuş, Freud'un teorisini ele alarak kendi öğrenme teorilerini laboratuvar ortamında bilimsel temellerle ortaya koymuşlardır (Cloninger, 2004: 325).

Julian Rotter, teorisini bireylerin belirli durumlarda ödülleri elde edeceğine dair inançları olan beklenti üzerine kurmuş ve içsel kontrol odağına sahip bireylerin, davranışlarının sonuçlarının kendi eylemleriyle tutarlı olacağına inanırken, dışsal

kontrol odağına sahip bireylerin ise sonuçların çevresel faktörlere bağlı olduğunu düşündüğünü açıklamıştır (Gerrig ve Zimbardo, 2012: 422-423).

Bandura, bireylerin yalnızca çevresel uyarıcılara tepki veren edilgen varlıklar olmadığını savunarak, ödül ve ceza yoluyla öğrenmenin yanı sıra model alma yoluyla da öğrenilebileceğini belirtmiş ve bu nedenle sosyal bilişsel kuramını geliştirmiştir; böylece kişilik gelişiminin, bireyin öğrenme tarihçesine dayalı olarak şekillendiğini vurgulamıştır (Burger, 2006: 535-536).

2.2.1.4 Hümanistik Kuram

Hümanistik yaklaşım, 1950 ve 60'larda psikanalitik ve davranışçı yaklaşımlara karşı bir tepki olarak ortaya çıkmış ve bu yaklaşımın öncüleri Carl Rogers ve Abraham Maslow olmuştur (Burger, 2006: 458). Rogers, yaşamda istediği doyuma ulaşan bireyleri “potansiyelini tam kullanan kişi” olarak tanımlamış ve bu bireyleri, yeni yaşantılara açık, yaşamı deneyimlemek isteyen ve her anı dolu dolu yaşayarak hayatın neler getireceğini merak eden tam verimli bireyler olarak ifade etmiştir (Burger, 2006: 424).

Maslow, doğuştan sahip olduğumuz eğilimlerin genellikle sağlıklı olduğunu ve yapıcı yönde gelişim, nezaket, cömertlik ve sevgi potansiyelini barındırdığını belirterek, kişilikte güdüsel kavramlara yer vermiş ve bu temele dayanarak temel ihtiyaçlar hiyerarşisini oluşturmuştur (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 314). Maslow, insanların beş temel gereksinime sahip olduğunu ve bu gereksinimlerin hiyerarşik bir sırayla birbirini tetiklediğini belirtirken, hiçbir gereksinimin tam anlamıyla tamamen karşılanamayacağını da vurgulamaktadır (Kaur, 2013: 1062). Abraham Maslow bireylerin beş gereksinim düzeyi aracılığıyla motive olduğuna dair bir öneriyle ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisini oluşturmuştur. Bunlar:

- 1) Fizyolojik ihtiyaçlar
- 2) Güvenlik ihtiyacı
- 3) Sevgi ve ait olma ihtiyacı
- 4) Saygınlık ihtiyacı
- 5) Kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarıdır (Aruma ve Hanachor, 2017: 15).

2.2.1.5 Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım, kişinin kendini değerlendirirken çevreden edindiği bilgileri kendilik

sistemine dahil etmesiyle kişiliğin geliştiğini savunur ve her bireyin dünyayı, olayları ve şemalarını kendine özgü bir şekilde algılayıp yorumladığını vurgular (Şenyuva, 2007: 42). Bilişsel yaklaşım, bilgilerin öğrenilmesi, saklanması ve gerektiğinde kullanılmasını ifade ederken, bu süreçlerde kullanılan stratejilerin bilişsel stratejiler olduğunu, ayrıca bireyin bu yaşantıların farkında olmasının biliş ötesi olduğunu belirtir ve davranışçı kuramın organizmayı ihmal ettiğini savunarak, uyarıcılardan ziyade bireysel farklılıklara odaklanır (Yurtsever, 2009: 49). George Kelly, "Kişisel Yapı Teorisi"nde, insan davranışlarının dünyanın değişken doğasına göre şekillendiğini ve bireylerin dünyayı kendi perspektiflerine uygun yorumlayarak, değişen durumlara göre bu yorumları güncellediklerini öne sürmüştür (Feist ve Feist, 2008: 551).

2.2.1.6 Beş Faktör Kişilik Kuramı

Allport'un başlattığı, Cattell ve Eysenck'in sürdürdüğü ayırıcı özellik çalışmaları, 1980'lerin başında Robert McCrae ve Paul Costa'nın dışadönüklük, nevrozizm ve deneyime açıklık boyutlarını keşfetmeleriyle yeni bir boyut kazanmış ve bu iki araştırmacı 1983-1985 yılları arasında kişiliğin beş temel boyutunu bulmuş, bunları ölçmek için bir araç geliştirmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 286). Geliştirmiş oldukları beş faktörlü ölçek, 1992'de tekrar incelenerek kişisel özelliklerin beş ana kategorisini ölçen bir ölçme aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Feist ve Feist, 2008: 421). Araştırmacılar tarafından "büyük beşli" adı verilen bu boyutlar; nörotiklik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve öz disiplindir (Burger, 2006: 251-253). Beş temel kişilik boyutları başlıklar altında aşağıda ifade edilmiştir.

2.2.1.6.1 Nörotizm/Duygusal Tutarlılık

Nevrotizm; kişilerin duygusal dengesizlik, endişe, öfke, depresyon vb. olumsuz duyguları gösterme eğilimidir (Horzum ve diğerleri, 2019: 665). Duyguları fazlaca değişkenlik gösteren, duygusal sorunlara yatkınlığı olan nevrozik bireyler yaşamış olduğu olaylardan diğer bireylere göre daha fazla stres yaşamaktadırlar (Deniz, 2011: 99). Nevrotik davranışlar sergileyen kişiler psikolojik olarak rahatlamakta zorlanırlar, düşüncelerini seçmekte güçlük yaşarlar, karamsar bir bakış açısına sahiptirler (Sel, 2023: 10) ve dürtüsel davranışlar sergilerler (McCrae ve Costa, 1987: 88). Düşmanca tepkiler, kuşkucu düşünceler gibi işlevsel olmayan başa çıkma yöntemleri daha çok kullanılır ve kendini suçlama gibi düşünceler geliştirebilirler (McCrae ve Costa, 1987: 87). Düşük düzeyde nevrozizme sahip olan bireyler ise sakin ve uyumlu bir kişilik

yapısına sahiptirler, aşırı ve uyumsuz duygusal tepkiler gösterme ihtimalleri daha düşüktür (Goldberg, 1993: 27).

2.2.1.6.2 Deneyime Açıklık

Deneyime açıklık kişilik özelliğine sahip bireyler, yaratıcı, meraklı, özgür, orijinal, geniş hayal gücüne sahip, çeşitli ilgilere sahip, değişiklikten hoşlanan, açık fikirlidirler (Korkmaz, Somer ve Tatar, 2002: 24). Deneyime açıklık puanı az olan kişiler, genellikle alışlagelmiş düşüncelere sahiptirler ve yeni deneyimlerden çok alışlagelmiş tercih ederler. Bu tanımlara bakıldığında, yenilikçi bilim insanları ve yaratıcı sanatçıların deneyime açık kişilik özelliğine sahip olduğu söylenebilir (Feist,1998: 300).

2.2.1.6.3 Uyumluluk/Yumuşak Başlılık

Uyumluluk; sempatiklik, içtenlik ve anlayışlılık gibi kişilik özelliklerinin içerir. Uyumlu kişiler çevresindekilerle uyumlu ve karşılıklı ilişkiler sürdürürler (Morsünbül, 2014: 317).

2.2.1.6.4 Öz Disiplin/Sorumluluk

Sorumluluk sahibi bireyler titiz, iyi organize olmuş ve çalışkan bireyler iken, düşük düzeyde sorumluluk sahibi bireyler ise, düzensiz ve umursamaz kişilik özelliklerine sahiptir (Costa ve McCrea, 1992: 6). Sorumluluk sahibi olmayan kişiler, dürtüsel davranışlarda bulunur, plansızdırlar ve işlerini zamanında bitiremezler (Glass vd., 2013: 120). Sorumluluk düzeyi yüksek bireyler düzenli, dikkatli ve öz disiplini yüksek bireylerken düşük miktarda sorumluluk sahibi bireyler ise düzensiz, dikkatsiz ve zayıf iradeli kişilik özelliklerini gösterirler (Costa ve McCrea, 1986: 1002).

2.2.1.6.5 Dışadönüklük

Dışa dönüklük boyutu, sosyal ilişkilere açık ve çevresindekilerle fazla vakit geçiren bireyler olarak nitelendirilir (Puryear, 2020: 4) Dışadönük bireyler, çok fazla sosyal, aktif bir yaşam süren, enerjik, hayatının her anını dolu dolu yaşayan, sosyal ilişkilerinde ilgi odağı olmayı seven, çevresindekilerle arkadaşlık kurmaktan hoşlanan bireylerdir (Watson, Clark ve Harkness, 1994: 26). Dışadönüklük boyutundan düşük puan alanlar, sessiz, çekingen, içe kapanık bireyler olarak tanımlanır (McCrae ve John, 1992: 196).

2.2.2 Kişilikle İlgili Yapılan Araştırmalar

Kaya (2011, XI)'nin "Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı Açısından Karşılaştırılması" isimli doktora tezinde madde kullanan ergenlerin kullanmayanlara oranla daha düşük düzeyde yumuşakbaşlılık, özdenetim/sorumluluk ve gelişime açıklık kişilik özelliklerini barındırdığını, duygusal tutarsızlık düzeylerinin ise fazla olduğunu tespit etmiştir. Benlik saygısı toplam puanları az olanların nörotizm puanları fazla, benlik saygısı puanları fazla olan ergenlerin de yumuşakbaşlılık puanları fazla miktarda görülmüştür.

Kesen (2014: XI)'in "Üniversite Öğrencilerinin Duygu Stillerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri Depresyon, Anksiyete ve Strese Göre İncelenmesi" isimli doktora tezinde araştırmanın evrenini Selçuk Üniversitesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre bireylerin duygu tarzlarının nörotizm puanlarıyla ters yönlü anlamlı ilişki, dışadönüklük, yumuşakbaşlılık, gelişime açıklık ve sorumlulukla arasında doğrusal yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Ketenci (2024, iii)'nin "Duygusal Yeme Davranışının Benliğin Ayrışması ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinin evreni Konya'da yaşayan yetişkinlerden oluşmaktadır. Araştırmaya 571 kişi katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; duygusal yeme davranışıyla nevrotizim arasında pozitif, sorumluluk, dışadönüklük ve yumuşak arasında ters yönlü ilişki saptanmıştır. Duygusal yeme davranışının deneyime açıklıkla anlamlı ilişkisi saptanmamıştır. Nevrotizmin duygusal yeme davranışını pozitif yönde, dışadönüklük, yumuşakbaşlılık ve sorumluluğu ise negatif yönde etkilediği bulunmuştur.

Kesim (2023: 1)'in "Ergen Sporcuların Kişilik Özellikleri ile Psikolojik Sağlık ve Empati Düzeylerinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinin araştırma grubunu Manisa ve İzmir illerinden toplam 203 sporcu oluşturmaktadır. Çalışma sonuçlarına göre kişilik özellikleri, empatik eğilim ve psikolojik sağlık arasında kişiliğin alt boyutları olan dışadönüklük, yumuşak başlılık, özdenetim ve deneyime açıklık bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik sağlık ve dışadönüklük, yumuşak başlılık, özdenetim ve deneyime açıklık arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Arzuman (2023, iii)'in "Genç Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Kişilik Özelliklerinin Anne Baba Tutumları ve Kardeş İlişkileri Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinin araştırma grubunu Ahi Evran Üniversitesinde öğrenim gören

toplam 486 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; cinsiyetle ilgili değişkenler nevrozizm, çocukluk bilişselliği, anne sevgisiyle ilgili değişkenler dışadönüklüğü; çocukluk duyguları ve anne sevgisiyle ilgili değişken deneyime açıklığı; çocukluk bilişselliği, anne sevgisi, anne ve baba kontrolü değişkenleri ise yumuşakbaşlılığı; baba sevgisi ve çocukluk duyguları değişkenleri ise sorumluluğu anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Çolak ve Kaya (2024: 186)'nın "Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Psikolojik İyi Oluşa Etkisi" isimli makalesi kolayda örnekleme yöntemiyle yapılmıştır. Bir üniversiteden seçilen 311 öğrencinin katılımıyla çalışma yapılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; katılımcıların psikolojik iyi oluşlarını dışadönüklük, sorumluluk, yeniliğe açıklık ve uyumluluğun pozitif ve anlamlı yönde etkilediği, nevrozizmin ise negatif ve anlamlı düzeyde etkisinin olduğu bulunmuştur.

Altınsoy ve Kılıç (2024: 23) "Pozitif psikoterapideki birincil yeteneklerin yordayıcıları olarak beş faktör kişilik özellikleri" isimli makalesinin çalışma grubunu 18-28 yaş arasındaki 322 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma bulguları, kişilik özelliklerinin birincil yetenekleri anlamlı olarak yordadığı görülmektedir.

Özer (2013, VI)'in "Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Duygusal ve %48,7 Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi" isimli doktora çalışmasının araştırma grubuna, Konya Selçuk Üniversitesinde ki 766 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre nevrozizm puanları ile psikolojik sağlık arasında ters yönlü anlamlı ilişki, dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Şen (2019, V)'in "Genç Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri ile Beden Algısı ve Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli doktora çalışmasının araştırma grubunu İstanbul Arel Üniversitesinde okuyan 370 öğrenci oluşturmaktadır. Kişilik özellikleriyle değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ergenlerde yalnızlık ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama metodu kullanılmıştır. Bu metot, değişkenler arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla ve bunların hep birlikte tutarlı bir değişim gösterip göstermediğini ortaya koymayı amaçlayan tarama modelidir (Karasar, 2011: 81).

3.2 Araştırma Grubu

Bu çalışmanın katılımcıları kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Katılımcılar, 2023-2024 eğitim öğretim yılında İstanbul'un Bağcılar ilçesindeki MEB'e bağlı bir ortaokul ve bir Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubu, farklı sınıf seviyelerinden gönüllü olarak katılan toplam 392 ortaokul ve 444 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri ve yüzdelik (%) değerleri tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.1: Çalışmanın Demografik Özellikleri

	Gruplar	Frekans (f)	Yüzdelerik (%)
Cinsiyet	Kız	429	51,3
	Erkek	407	48,7
Yaş	12	107	12,8
	13	173	20,7
	14	175	20,9
	15	162	19,4
	16	143	17,1
	17	76	9,1
	Sınıf Düzeyi	7	187
8		205	24,5
9		111	13,3
10		134	16,0
11		159	19,0
12		40	4,8
Anne Eğitim Durumu		Okur yazar değil	69
	Sadece okur yazar	42	5,0
	İlkokul	235	28,1
	Ortaokul	175	20,9
	Lise	200	23,9
	Üniversite	115	13,8
Baba Eğitim Durumu	Okur yazar değil	26	3,1
	Sadece okur yazar	18	2,2
	İlkokul	177	21,2
	Ortaokul	208	24,9
	Lise	267	31,9
	Üniversite	140	16,7
Ebeveyn Tutumu	İlgisiz	48	5,7
	Otoriter	186	22,2
	Demokratik	602	72,0

Tablo 3.1’de katılımcılar 429’u (%51,3) kız, 407’si (%48,7) erkek olmak üzere toplamda 836 ortaokul ve lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 107’si (%12,8) 12, 173’ü (%20,7) 13, 175’i (%20,9) 14, 162’si (%19,4) 15, 143’ü (%17,1) 16 ve 76’sı (%9,1) 17 yaşındadır. Sınıf düzeyine bakıldığında, öğrencilerin 187’si (%22,4) 7.10, (%24,5) 8., 111’i (%13,3) 9. ve 134’ü (%16) 10, 159’u (%19) 11. ve 40’ı (%4,8) 12. sınıftadır. Anne eğitim düzeyine göre; annelerin 69’u (%8,3) okur yazar değil, 42’si (%5) sadece okur yazar, 235’i (%28,1) ilkokul, 175’i (%20,9) ortaokul, 200’ü (%23,9) lise ve 115’i (%13,8) lisans eğitim düzeyindedir. Baba eğitim düzeyinde ise; babaların 26’sı (%3,1) okur yazar değil, 18’i (%2,2) sadece okur yazar, 177’si (%21,2) ilkokul, 208’i (%24,9) ortaokul, 267’si (%31,9) lise ve 140’ı (%16,7) lisans eğitim düzeyindedir. Ebeveyn tutumuna bakıldığında; öğrencilerin 48’i (%5,7) ilgisiz, 186’sı (%22,2) otoriter ve 602’si (%72,0) demokratik ebeveyn tutumuna sahiptir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri, kişisel bilgi formu, yalnızlık ölçeği ve beş faktör kişilik ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Aşağıda, çalışmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Ortaokul ve lise öğrencilerinin kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla 6 soru ifadesini içermektedir. Bu sorular sırasıyla; cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu ile ebeveyn tutumunu içermektedir.

3.3.2 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeği

Ergenlerin yalnızlık düzeylerini belirlemek amacıyla Erdoğan ve Sandal (2025) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek ortaokul ve lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. 16 maddeden oluşan Ölçeğin değerlendirilmesi, derecelendirilmiş 5’li likert seçeneklerinin “Hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” cevaplanmasıyla yapılmaktadır. Ölçeğin açılımlayıcı faktör analizi (AFA) neticesinde tek faktörlü olduğu ve tüm ölçek maddelerinin açıkladığı toplam varyansın %50.310 olduğu saptanmıştır. AFA ile ulaşılan faktör yapıları 836 kişiden oluşan bireyler üzerinde Doğrulamalı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. Ulaşılan Uyum İndekslerinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür (CMIN/DF=4.516, NFI=0.931, RFI=0.910, CFI=0.945, IFI=0.946,

TLI=0.929). Ölçeğin Cronbach alfa değeri .93 olarak hesaplanmıştır (Erdoğdu ve Sandal 2025). Bu araştırma için ölçeğin Cronbach alfa değeri yeniden hesaplanarak .91 bulunmuştur. Öğrencilere uygulanan ölçek EK-1'de verilmiştir.

3.3.3 Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Bireylerin kişilik özelliklerini tespit etmek için Rammstedt ile John 2007 yılında geliştirmiştir. Ölçeği 2017 yılında Ayas, Horzum ve Padır Türk kültürüne göre yeniden düzenlemişlerdir. 10 maddeden oluşan ölçek ortaokul ve lise öğrencilerinin kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Ölçeğin 5 alt boyutu bulunmaktadır [Dışadönüklük (1, 6), Yumuşak başlılık (2,7), Öz Denetimlilik (3,7), Nörotiklik (4,9) ve Deneyime Açıklık (5,10)]. Ölçeğin değerlendirilmesi, derecelendirilmiş 5'li likert şekilde cevaplanmasıyla yapılmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri hesaplanmış. Dışadönüklük için .88, yumuşak başlılık için .81, öz denetimlilik için .90, nörotiklik için .85 ve deneyime açıklık için .84 bulunmuştur (Ayas, Horzum ve Padır, 2017). Bu araştırma için ölçeğin Cronbach alfa değeri yeniden hesaplanarak Dışadönüklük için .83, yumuşak başlılık için .78, öz denetimlilik için .88, nörotiklik için .86 ve deneyime açıklık için .82 olarak bulunmuştur. Öğrencilere uygulanan ölçek EK-2 de verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmaya ait veriler, 2023-2024 akademik eğitim yılı içerisinde elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan veri araçlarının kullanım izinleri ise sahiplerinden e-posta adresleri kullanılarak alınmıştır. Araştırmaya katılanlara, kişisel bilgi formu ve ölçekler uygulanmadan önce araştırmayla ilgili bilgiler verilmiştir. Kişisel bilgi formu ve ölçeklerin içtenlikle cevaplandırılması amacıyla katılımcıların bilgilerinin gizli kalacağı, sadece araştırma amacıyla kullanılacağı belirtilmiştir. Çalışmanın veri toplama araçları (Yalnızlık, Beş Faktör Kişilik Ölçeği), kişisel bilgi formuyla birlikte Bağcılar'da belirlenmiş olan ortaokul ve liseye yüz yüze uygulanmıştır. Uygulama yapılırken herhangi bir sorun yaşanmamıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Yüz yüze elde edilen veriler SPSS 22 programı kullanılarak incelenmiştir. Beş faktör kişilik ölçeği ve yalnızlık ölçeğinin ters maddeleri de göz önünde bulundurularak toplam puanları elde edilmiştir. Daha sonra elde edilen toplam puanların normallik değerlerine göre; yalnızlık ölçeğinin çarpıklık (skewness) .42 ve basıklık (kurtosis) değeri -.49, beş faktör kişilik özellikleri ölçeğinin dışadönüklük alt ölçeğinin

çarpıklığı $-.026$ ve basıklığı 1.45 , yumuşakbaşlılık alt ölçeğinin çarpıklığı $-.081$ ve basıklığı $-.082$, öz denetimlilik alt ölçeğinin çarpıklığı $-.489$ ve basıklığı $-.126$, nörotiklik alt ölçeğinin çarpıklığı $.034$ ve basıklığı $-.591$ ve deneyime açıklık alt ölçeğinin çarpıklığı $-.147$ ve basıklığı $-.570$ olarak hesaplanmıştır. Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre basıklık ve çarpıklık değerleri -1.50 ile $+1.50$ arasında, değişiyorsa veriler normal dağılmaktadır (akt. Alanoğlu ve Demirtaş, 2019). Bu durumda verilerin normal dağıldığı görülmektedir. Dağılım normallik koşulunu sağladığından nicel araştırma tekniklerinden parametrik olanları kullanılmıştır. Bu nedenle ikili değişkenler arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t Testi, ikiden fazla değişkenden elde edilen grup ortalamalarının anlamlı olup olmadığını belirlemek için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ergenlerde Yalnızlık Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Son olarak beş faktör kişilik özelliklerinin yalnızlık düzeyini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Yalnızlık Ölçeği Betimsel İstatistiklerinin İncelenmesi.

Bu bölümde, ilk olarak araştırmada faydalanılan ölçeklerin betimsel istatistikleri sunulmuş, ardından çalışmanın amaçlarına yönelik yapılan istatistiksel analizlerin bulguları tablolar halinde paylaşılmıştır. Araştırmada kullanılan beş faktör kişilik ölçeği ve yalnızlık ölçeğine ilişkin min-max değerleri, ortalama ve standart sapma bilgileri Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Yalnızlık Ölçeği Betimsel İstatistiklerin İncelenmesi

	Ölçekler	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Beş Faktör Kişilik Alt Ölçekler	Dışa Dönüklük	6.08	1.33	2.00	10.00
	Yumuşak başlılık	7.05	1.41	2.00	10.00
	Öz denetimlilik	7.45	1.72	2.00	10.00
	Nörotiklik	6.44	1.91	2.00	10.00
	Deneyime açıklık	6.86	1.84	2.00	10.00
	Yalnızlık Ölçeği	38.72	14.46	16.00	80.00

Tablo 4.1’de yer alan beş faktör kişilik ölçeğinin alt boyutları olan; dışadönüklük aritmetik ortalaması 6.08, standart sapması 1.33, yumuşak başlılık aritmetik ortalaması 7.05, standart sapması 1.41, öz denetimlilik aritmetik ortalaması 7.45, standart sapması 1.72, nörotiklik aritmetik ortalaması 6.44, standart sapması 1.91, deneyime açıklık aritmetik ortalaması 6.86, standart sapması 1.84, yalnızlık ölçeğinin ise aritmetik ortalaması 38.72, standart sapması 14.46 olarak hesaplanmıştır.

4.2 Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Yalnızlık Ölçeğinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Ergenler tarafından beş faktör kişilik ölçeği ve yalnızlık ölçeği sonuçlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla

Bağımsız Örneklem T-Testi ile ANOVA kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 4.2.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutları ile Yalnızlık Ölçeğinin Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T-Testi ile İncelenmesi

		Cinsiyet	N	$\bar{X} \pm S$	Sd	t	p
Beş Faktör Kişilik Alt Ölçekler	Dışa Dönüklük	Kız	429	6.02±1.28	834	1.23	.217
		Erkek	407	6.13±1.38			
	Yumuşak Başlılık	Kız	429	7.12±1.36	834	1.68	.092
		Erkek	407	6.96±1.45			
	Öz denetimlilik	Kız	429	7.23±1.74	834	3.73	.000
		Erkek	407	7.68±1.67			
	Nörotiklik	Kız	429	6.81±1.86	834	5.79	.000
		Erkek	407	6.05±1.89			
	Deneyime Açıklık	Kız	429	7.05±1.89	834	3.14	.002
		Erkek	407	6.65±1.77			
Yalnızlık	Kız	429	39.40±14.70	834	1.44	.137	
	Erkek	407	37.95±14.19				

Tablo 4.2.1’de öğrencilerin beş faktör kişilik ölçeği dışa dönüklük alt boyutu puanları [t (834) =1.23, p>.05], yumuşak başlılık alt boyutu puanları [t (834) =1.68, p>.05] ve yalnızlık ölçeği puanları [t (834) =1.44, p>.05] cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin beş faktör kişilik ölçeği öz denetimlilik alt boyutu puanları [t (834) =3.73, p<.05], nörotiklik alt boyutu puanları [t (834) =5.79, p<.05], deneyime açıklık alt boyutu puanları [t (834) =3.14, p<.05] cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre erkek öğrencilerin öz denetimlilik puanları (\bar{X} =7.68) kız öğrencilerden (\bar{X} =7.23), kız öğrencilerin nörotiklik puanları (\bar{X} =6.81) erkek öğrencilerden (\bar{X} =6.05) ve kız öğrencilerin deneyime açıklık puanları (\bar{X} =7.05) erkek öğrencilerden (\bar{X} =6.65) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.2.2 Beş Faktör Kişilik Ölçeği (Özdenetim, Nörotizm, Deneyime Açıklık, Dışadönüklük, Yumuşak Başlılık) Alt Boyutlarından Alınan Puanların Yaşa Göre Anova ile İncelenmesi

	Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p	
Özdenetim	Yaş	12	107	7.65±1.64	GA	25.721	5	5.140	1.73	.124
		13	173	7.72±1.78	Gİ	2461.459	830	2.966		
		14	175	7.33±1.69	T	2487.181	835			
		15	162	7.36±1.55						
		16	143	7.34±1.83						
		17	76	7.26±1.87						
Nörotizm	Yaş	12	107	6.41±1.83	GA	25.520	5	4.900	1.34	.245
		13	173	6.61±1.95	Gİ	2189.677	830	3.655		
		14	175	6.57±1.96	T	2215.196	835			
		15	162	6.14±1.84						
		16	143	6.51±1.88						
		17	76	6.36±1.97						
Deneyime Açıklık	Yaş	12	107	6.68±1.91	GA	10.666	5	7.689	2.27	.046
		13	173	6.99±1.81	Gİ	1936.238	830	3.384		
		14	175	6.57±1.78	T	1946.904	835			
		15	162	7.00±1.72						
		16	143	6.80±1.93						
		17	76	7.28±1.97						
Dışadönüklük	Yaş	12	107	5.98±1.66	GA	16.752	5	3.350	1.88	.094
		13	173	5.86±1.43	Gİ	1472.349	830	1.774		
		14	175	6.05±1.33	T	1489.100	835			
		15	162	6.24±1.32						
		16	143	6.18±1.15						
		17	76	6.22±.77						
Yumuşak Başlılık	Yaş	12	107	7.15±1.42	GA	41.251	5	8.250	4.19	.001
		13	173	6.97±1.50	Gİ	1631.022	830	1.965		
		14	175	6.75±1.50	T	1672.273	835			
		15	162	7.00±1.30						
		16	143	7.20±1.28						
		17	76	7.57±1.28						

Tablo 4.2.2’de beş faktör kişilik ölçeği alt boyutu özdenetim puanları [$f(5-830) = 1.73$, $p > .05$], nörotizm puanları [$f(5-830) = 1.34$, $p > .05$] ve dışadönüklük puanları [$f(5-830) = 1.88$, $p > .05$] yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Yumuşak başlılık yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu [$f(5-830) = 4.19$, $p < .05$]. Gruplar arasında anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için yapılan scheffe testi sonucuna göre 17 yaşındaki öğrencilerin ($\bar{X} = 7.57$) yumuşak başlılık ölçeği puanları 12 yaşındaki ($\bar{X} = 7.15$), 13 yaşındaki ($\bar{X} = 6.97$), 14 yaşındaki ($\bar{X} = 6.75$), 15 yaşındaki ($\bar{X} = 7.00$) ve 16 yaşındaki ($\bar{X} = 7.20$) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Benzer şekilde deneyime açıklık alt boyutu puanları yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu [$f(5-830) = 2.27$, $p < .05$]. Gruplar arasında anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için yapılan scheffe testi sonucuna göre 17 yaşındaki öğrencilerin ($\bar{X} = 7.28$) deneyime açıklık ölçeği puanları 12 yaşındaki ($\bar{X} = 6.68$), 13 yaşındaki ($\bar{X} = 6.99$), 14 yaşındaki ($\bar{X} = 6.57$), 15 yaşındaki ($\bar{X} = 7.00$) ve 16 yaşındaki ($\bar{X} = 6.80$) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.2.3 Beş Faktör Kişilik Ölçeği) Alt Boyutlarından Alınan Puanların Sınıf Düzeyine Göre Anova ile İncelenmesi

	Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p	
Özdenetim	Sınıf Düzeyi	7	187	7.68±1.73	GA	40.355	5	8.071	2.73	.018
		8	205	7.54±1.74	Gİ	2446.825	830	2.948		
		9	111	7.14±1.61	T	2487.181	835			
		10	134	7.63±1.51						
		11	159	7.26±1.83						
		12	40	7.00±1.88						
Nörotizm	Sınıf Düzeyi	7	187	6.55±1.88	GA	40.931	5	8.186	2.25	.048
		8	205	6.60±1.99	Gİ	3017.538	830	3.636		
		9	111	6.62±1.86	T	3058.469	835			
		10	134	6.05±1.90						
		11	159	6.25±1.80						
		12	40	6.75±2.06						
Deneyime Açıklık	Sınıf Düzeyi	7	187	6.81±1.91	GA	9.999	5	2.000	.58	.712
		8	205	6.75±1.75	Gİ	2837.346	830	3.418		
		9	111	6.81±1.83	T	2847.344	835			
		10	134	6.88±1.83						
		11	159	7.01±1.89						
		12	40	7.13±1.89						
Dışadönüklük	Sınıf Düzeyi	7	187	5.85±1.58	GA	24.044	5	4.809	2.72	.019
		8	205	5.97±1.59	Gİ	1465.056	830	1.765		
		9	111	6.09±1.03	T	1489.100	835			
		10	134	6.26±1.16						
		11	159	6.29±.98						
		12	40	6.18±.81						
Yumuşak Başlılık	Sınıf Düzeyi	7	187	6.99±1.45	GA	28.239	5	5.648	2.85	.015
		8	205	6.97±1.61	Gİ	1644.034	830	1.981		
		9	111	6.80±1.26	T	1672.273	835			
		10	134	7.01±1.22						
		11	159	7.28±1.31						
		12	40	7.58±1.35						

Tablo 4.2.3’de özdenetim puanları, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir $[830) = (5-830) = 2.73, p < .05]$. Scheffe testi sonucuna göre 7. sınıftaki öğrencilerin ($\bar{X} = 7.68$) özdenetim ölçeği puanları 8. sınıftaki ($\bar{X} = 7.54$), 9. Sınıftaki ($\bar{X} = 7.14$), 10. sınıftaki ($\bar{X} = 7.63$), 11. sınıftaki ($\bar{X} = 7.26$) ve 12. Sınıftaki ($\bar{X} = 7.00$) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Nörotizm puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir $[830) = (5-830) = 2.25, p < .05]$. Scheffe testi sonucuna göre 12. sınıftaki öğrencilerin ($\bar{X} = 6.75$) nörotizm ölçeği puanları 7. sınıftaki ($\bar{X} = 6.55$), 8. Sınıftaki ($\bar{X} = 6.60$), 9. sınıftaki ($\bar{X} = 6.62$), 10. sınıftaki ($\bar{X} = 6.05$) ve 11. Sınıftaki ($\bar{X} = 6.25$) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Deneyime açıklık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir $[830) = (5-830) = .58, p > .05]$.

Dışadönüklük puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir $[830) = (5-830) = 2.72, p < .05]$. Scheffe testi sonucuna göre 11. sınıftaki öğrencilerin ($\bar{X} = 6.29$) dışadönüklük ölçeği puanları 7. sınıftaki ($\bar{X} = 5.85$), 8. Sınıftaki ($\bar{X} = 5.97$), 9. sınıftaki ($\bar{X} = 6.09$), 10. sınıftaki ($\bar{X} = 6.26$) ve 12. sınıftaki ($\bar{X} = 6.18$) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Yumuşak başlılık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir $[830) = (5-830) = 2.85, p < .05]$. Scheffe testi sonucuna göre 12. sınıftaki öğrencilerin ($\bar{X} = 7.58$) yumuşak başlılık ölçeği puanları 7. sınıftaki ($\bar{X} = 6.99$), 8. sınıftaki ($\bar{X} = 6.97$), 9. Sınıftaki ($\bar{X} = 6.80$), 10. sınıftaki ($\bar{X} = 7.01$) ve 11. sınıftaki ($\bar{X} = 7.28$) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.2.4 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutlarından Alınan Puanların Anne Eğitim Durumuna Göre Anova ile İncelenmesi

		Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p
Özdenetim	Anne Eğitim Durumu	Okur yazar değil	69	7.29±2.01	GA	19.178	5	3.836	1.29	.266
		Sadece okur yazar	42	7.52±1.53	Gİ	2468.003	830	2.973		
		İlkokul	235	7.53±1.77	T	2487.181	835			
		Ortaokul	175	7.66±1.54						
		Lise	200	7.36±1.80						
		Üniversite	115	7.22±1.59						
Nörotizm	Anne Eğitim Durumu	Okur yazar değil	69	6.61±2.18	GA	23.129	5	4.626	1.26	.277
		Sadece okur yazar	42	6.60±2.03	Gİ	3035.340	830	3.657		
		İlkokul	235	6.53±1.87	T	3058.469	835			
		Ortaokul	175	6.42±1.73						
		Lise	200	6.51±1.99						
		Üniversite	115	6.05±1.89						
Deneyime Açıklık	Anne Eğitim Durumu	Okur yazar değil	69	6.32±1.68	GA	67.853	5	13.57	4.05	.001
		Sadece okur yazar	42	6.62±1.78	Gİ	2779.492	830	3.349		
		İlkokul	235	6.61±1.82	T	2847.344	835			
		Ortaokul	175	6.91±1.89						
		Lise	200	7.12±1.83						
		Üniversite	115	7.24±1.84						
Dışadönüklük	Anne Eğitim Durumu	Okur yazar değil	69	6.06±1.72	GA	4.199	5	.840	.47	.799
		Sadece okur yazar	42	5.93±1.35	Gİ	1484.901	830	1.789		
		İlkokul	235	6.01±1.40	T	1489.100	835			
		Ortaokul	175	6.06±1.37						
		Lise	200	6.16±1.19						
		Üniversite	115	6.17±1.06						
Yumuşak Başlılık	Anne Eğitim Durumu	Okur yazar değil	69	7.23±1.40	GA	6.541	5	1.308	.65	.660
		Sadece okur yazar	42	6.83±1.83	Gİ	1665.731	830	2.007		
		İlkokul	235	7.02±1.47	T	1672.273	835			
		Ortaokul	175	7.05±1.39						
		Lise	200	7.12±1.34						
		Üniversite	115	6.95±1.26						

Tablo 4.2.4'te beş faktör kişilik ölçeği alt boyutu özdenetim puanları [$f(5-830) = 1.29$, $p > .05$], nörotizm puanları [$f(5-830) = 1.26$, $p > .05$], dışadönüklük puanları [$f(5-830)$

=.47, $p>.05$] ve yumuşak başlılık puanları [$f(5-830) = .65, p>.05$] yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Deneyime açıklık alt ölçeği puanları anne eğitim durumu açısından anlamlı farklılık göstermektedir [$f(5-830) = 4.05, p<.05$]. Scheffe testi sonucuna göre annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin ($\bar{X} = 7.24$) deneyime açıklık ölçeği puanları annesi okur yazar olmayanlardan ($\bar{X} = 6.32$), annesi sadece okur yazar ($\bar{X} = 6.62$), annesi ilkökul mezunu ($\bar{X} = 6.61$), annesi ortaokul mezunu ($\bar{X} = 6.91$) ve annesi lise mezunu ($\bar{X} = 7.12$) olan öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.2.5 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Anova ile İncelenmesi

	Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p
Özdenetim	Baba Eğitim Durumu								
	Okur yazar değil	26	7.69±1.66	GA	19.937	5	3.987	1.34	.245
	Sadece okur yazar	18	7.78±1.80	Gİ	2467.244	830	2.973		
	İlkokul	177	7.23±1.74	T	2487.181	835			
	Ortaokul	208	7.61±1.67						
	Lise	267	7.50±1.79						
Nörotizm	Baba Eğitim Durumu								
	Okur yazar değil	26	7.08±2.03	GA	23.170	5	4.621	1.26	.278
	Sadece okur yazar	18	6.00±2.22	Gİ	3035.362	830	3.657		
	İlkokul	177	6.37±1.82	T	3058.469	835			
	Ortaokul	208	6.61±1.76						
	Lise	267	6.39±2.04						
Deneyime Açıklık	Baba Eğitim Durumu								
	Okur yazar değil	26	6.19±1.69	GA	61.038	5	12.208	3.63	.003
	Sadece okur yazar	18	6.33±1.97	Gİ	2786.307	830	3.357		
	İlkokul	177	6.51±1.80	T	2847.344	835			
	Ortaokul	208	6.84±1.71						
	Lise	267	7.05±1.89						
Dışadönüklük	Baba Eğitim Durumu								
	Okur yazar değil	26	6.12±1.65	GA	2.721	5	.544	.304	.911
	Sadece okur yazar	18	6.06±2.26	Gİ	1486.380	830	1.791		
	İlkokul	177	6.13±1.42	T	1489.100	835			
	Ortaokul	208	6.02±1.38						
	Lise	267	6.04±1.20						
Yumuşak Başlılık	Baba Eğitim Durumu								
	Okur yazar değil	26	6.85±1.61	GA	2.198	5	.440	.219	.955
	Sadece okur yazar	18	6.83±1.68	Gİ	1670.074	830	2.012		
	İlkokul	177	7.05±1.50	T	1672.273	835			
	Ortaokul	208	7.06±1.35						
	Lise	267	7.04±1.44						
Üniversite	140	7.09±1.28							

Tablo 4.2.5'te beş faktör kişilik ölçeği alt boyutu özdenetim puanları [$f(830) = (5-830) = 1.34, p > .05$], nörotizm puanları [$f(5-830) = 1.26, p > .05$] dışa dönüklük puanları [$f(5-830) = .304, p > .05$] ve yumuşak başlılık puanları [$f(5-830) = .219, p > .05$] baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir.

Deneyime açıklık alt ölçeği puanları baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(5-830) = 3.63, p < .05$]. Scheffe testi sonucuna göre babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ($\bar{X} = 7.16$) deneyime açıklık ölçeği puanları babası okur yazar olmayanlardan ($\bar{X} = 6.19$), babası sadece okur yazar ($\bar{X} = 6.33$), babası ilkokul mezunu ($\bar{X} = 6.51$), babası ortaokul mezunu ($\bar{X} = 6.84$) ve babası lise mezunu ($\bar{X} = 7.05$) olan öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.2.6 Beş Faktör Kişilik Ölçeği (Özdenetim, Nörotizm, Deneyime Açıklık, Dışadönüklük, Yumuşak Başlılık) Alt Boyutlarından Alınan Puanların Ebeveyn Tutumuna Göre Anova ile İncelenmesi

	Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p
Özdenetim	İlgisiz	48	7.00±1.94	GA	17.431	2	8.716	2.94	.053
	Otoriter	186	7.31±1.78	Gİ	2469.750	833	2.965		
	Demokratik	602	7.53±1.68	T	2487.181	835			
Nörotizm	İlgisiz	48	6.71±1.78	GA	90.582	2	45.291	12.71	.000
	Otoriter	186	7.03±2.03	Gİ	2967.887	833	3.563		
	Demokratik	602	6.24±1.84	T	3058.469	835			
Deneyime Açıklık	İlgisiz	48	6.71±2.00	GA	1.196	2	.598	.175	.839
	Otoriter	186	6.85±1.91	Gİ	2846.148	833	3.417		
	Demokratik	602	6.87±1.81	T	2847.344	835			
Dışadönüklük	İlgisiz	48	5.81±1.40	GA	4.976	2	2.488	1.39	.248
	Otoriter	186	6.02±1.46	Gİ	1484.125	833	1.782		
	Demokratik	602	6.12±1.28	T	1489.100	835			
Yumuşak Başlılık	İlgisiz	48	6.60±1.39	GA	10.218	2	5.109	2.56	.078
	Otoriter	186	7.11±1.52	Gİ	1662.055	833	1.995		
	Demokratik	602	7.06±1.37	T	1672.273	835			

Tablo 4.2.6’da görüldüğü üzere; özdenetim puanları, ebeveyn tutumuna göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [f (2-833) =2.94, p>.05]. Deneyime açıklık ve dışadönüklük alt boyut puanları da ebeveyn tutumuna göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır [f (2-833) =.175, p>.05], [f (2-833) =1.39, p>.05]. Benzer şekilde yumuşak başlılık puanları ebeveyn tutumuna göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır [f (2-833) =2.56, p>.05].

Nörotizm alt boyutu puanları ebeveyn tutumu değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermektedir [f (5-830) =12.71, p<.05]. Scheffe testi sonucuna göre ebeveynleri otoriter tutuma sahip öğrencilerin (\bar{X} =7.03) ebeveynleri ilgisiz tutuma sahip (\bar{X} =6.71), ebeveynleri demokratik tutuma sahip (\bar{X} =6.24) olan öğrencilerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.2.7 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Sınıflar Açısından Anova ile İncelenmesi

	Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p
Yalnızlık Sınıf Düzeyi	7	187	41.35±14.23	GA	11068.921	5	2213.784	11.23	.000
	8	205	43.06±15.99	Gİ	163417.941	829	197.127		
	9	110	38.56±13.98	T	174486.862	834			
	10	134	33.49±12.04						
	11	159	35.47±13.20						
	12	40	35.03±11.73						

Tablo 4.2.7’de yalnızlık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir [f (5-830) =11.230, p<.05]. Scheffe testi sonucuna göre 8. sınıftaki öğrencilerin (\bar{X} =43.06) yalnızlık ölçeği puanları 7. sınıftaki (\bar{X} =41.35), 9. Sınıftaki (\bar{X} =38.56), 10. sınıftaki (\bar{X} =33.49), 11. sınıftaki (\bar{X} =35.47) ve 12. Sınıftaki (\bar{X} =35.03) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.2.8 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Yaşa Göre Anova ile İncelenmesi

	Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p
Yalnızlık Yaş	12	107	40.73±13.58	GA	6785.581	5	1357.116	6.70	.000
	13	173	41.19±15.40	Gİ	167701.281	829	202.293		
	14	174	41.52±15.41	T	174486.862	834			
	15	162	34.70±13.29						
	16	143	37.34±13.18						
	17	76	35.00±13.21						

Tablo 4.2.8’de Yalnızlık puanları yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [f (5-830) =6.70, p<.05]. Scheffe testi sonucuna göre 14 yaşındaki öğrencilerin (\bar{X} =41.52) yalnızlık ölçeği puanları, 12 yaşındaki (\bar{X} =40.73), 13 yaşındaki (\bar{X} =41.19),

15 yaşındaki ($\bar{X} = 34.70$), 16 yaşındaki ($\bar{X} = 37.34$) ve 17 yaşındaki ($\bar{X} = 35.00$) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.2.9 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Anne Eğitim Durumuna Anova ile İncelenmesi

		Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	F	P
Yalnızlık	Anne Eğitim Durumu	Okur yazar değil	69	42.83±15.24	GA	4413.849	5	882.770	4.30	.001
		Sadece okur yazar	42	44.60±15.47	Gİ	170073.014	829	205.154		
		İlkokul	235	38.54±13.56	T	174486.862	834			
		Ortaokul	175	39.13±14.11						
		Lise	200	38.12±15.14						
		Üniversite	114	34.87±13.67						

Tablo 4.2.9’da Yalnızlık puanları anne eğitim durumu açısından anlamlı farklılık göstermektedir [$f(5-830) = 4.30, p < .05$]. Scheffe testi sonucuna göre sadece okur yazar olan öğrencilerin ($\bar{X} = 44.60$) yalnızlık ölçeği puanları okur yazar olmayanlardan ($\bar{X} = 42.83$), ilkokul mezunu ($\bar{X} = 38.54$), ortaokul mezunu ($\bar{X} = 39.13$), lise mezunu ($\bar{X} = 38.12$) ve üniversite mezunu ($\bar{X} = 34.87$) öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.2.10 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Baba Eğitim Durumuna Göre Anova ile İncelenmesi

		Değişken	N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p
Yalnızlık	Baba Eğitim Durumu	Okur yazar değil	26	42.62±18.15	GA	2152.142	5	430.428	2.07	.067
		Sadece okur yazar	18	41.22±18.96	Gİ	172334.720	830	207.883		
		İlkokul	177	40.34±14.70	T	174486.862	834			
		Ortaokul	208	38.50±13.25						
		Lise	266	38.78±15.21						
		Üniversite	140	35.83±12.63						

Tablo 4.2.10’da görüldüğü üzere yalnızlık ölçeği puanları, baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$830) = (5-830) = 2.07, p > .05$].

Tablo 4.2.11 Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinden Alınan Puanların Ebeveyn Tutumuna Göre Anova ile İncelenmesi

Değişken		N	$\bar{X} \pm S$	VK	KT	Sd	KO	f	p
Yalnızlık Ebeveyn Tutumu	İlgisiz	48	46.79±16.18	GA	13472.890	2	6736.445	34.81	.000
	Otoriter	186	44.68±13.75	Gİ	161013.972	832	193.526		
	Demokratik	601	36.23±13.76	T	174486.862	834			

Tablo 4.2.11’de görüldüğü üzere yalnızlık ölçeği puanları ebeveyn tutumu açısından anlamlı farklılık göstermektedir [$f(2-830) = 34.81, p < .05$]. Scheffe testi sonucuna göre ilgisiz ebeveyn tutumuna sahip öğrencilerin ($\bar{X} = 46.79$) yalnızlık ölçeği puanları otoriter ebeveyn tutumuna sahip ($\bar{X} = 44.68$) ve demokratik ($\bar{X} = 36.23$) ebeveyn tutumuna sahip öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

4.3 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Ölçekleri ve Yalnızlık Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 4.3.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Ölçekleri ve Yalnızlık Ölçeğinin Korelasyon Katsayı Sonuçları

Değişkenler		1	2	3	4	5	6
Beş Faktör Kişilik Alt Ölçekler	1. Dışa Dönüklük	--					
	2. Yumuşak Başlılık	-.044	--				
	3. Öz Denetimlilik	-.036	.560	--			
	4. Nörotizm	-.125**	-.005	-.121**	--		
	5. Deneyime Açıklık	-.060	.057	.120**	-.053	--	
	6. Yalnızlık	-.181**	-.022	-.280**	.303**	-.088*	--

**p<.001, *p<.05

Tablo 4.3.1’de dışa dönüklüğün; nörotizm ($r = -.125, p < .01$) ve yalnızlık ölçeği ($r = -.181, p < .01$) ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki gözlenirken, yumuşak başlılık ($r = -.044, p > .01$), öz denetimlilik ($r = -.036, p > .01$) ve deneyime açıklık ($r = -.060, p > .01$) alt boyutlarıyla arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Tablo 4.3.1’de beş faktör kişilik ölçeği alt boyutlarından yumuşak başlılık alt boyutunun; öz denetimlilik ($r = .560, p > .01$), nörotizm ($r = -.005, p > .01$), deneyime

açıklık ($r = .057, p > .01$) alt boyutları ve yalnızlık ölçeği ($r = -.022, p > .01$) ile arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Tablo 4.3.1’de beş faktör kişilik ölçeği alt boyutlarından öz denetimlilik alt boyutunun nörotizm alt boyutu ($r = -.121, p < .01$) ve yalnızlık ölçeği ($r = -.280, p < .01$) ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki gözlenirken, deneyime açıklık alt boyutu ($r = .120, p < .01$) ile arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 4.3.1’de beş faktör kişilik ölçeği alt boyutlarından nörotizm alt boyutunun yalnızlık ölçeği ($r = .303, p < .01$) ile arasında negatif yönlü ilişki gözlenirken, deneyime açıklık ($r = -.053, p > .01$) alt boyutuyla arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Tablo 4.3.1’de beş faktör kişilik ölçeği alt boyutlarından deneyime açıklık alt boyutunun yalnızlık ölçeği ($r = -.088, p < .05$) ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

4.4 Kişilik Bağımsız Değişkeninin Bağımlı Değişken (Yalnızlık) Üzerindeki Yordama Gücünün İncelenmesi

Tablo 4.4.1 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Ölçeklerinin Yalnızlığın Ne Kadarını Açıkladığına İlişkin Regresyon Sonucu

Değişken	B	S. H.	β	t	P	İkili R	Kısmi R
Sabit	56.433	4.540		12.431	.000		
Dışa Dönüklük	-1.760	.345	-.163	-5.106	.000	-.181	-.175
Yumuşak Başlılık	-.106	.323	-.010	-.327	.744	-.022	-.011
Öz denetimlilik	-2.079	.269	.248	-7.737	.000	-.280	-.259
Nörotiklik	1.822	.242	.249	-7.776	.000	.303	.261
Deneyime Açıklık	-.425	.249	-.054	-1.704	.089	-.088	-.059

R=0.42 R²=0.17

F (5-829) =36.17 P=.000

Tablo 4.4.1 de beş faktör kişilik ölçeği alt ölçekleri (Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Öz Denetimlilik, Nörotiklik ve Deneyime Açıklık) ergenlerin yalnızlık düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır (R=0.42, R²=0.17, p<0.01). Adı geçen 5 alt boyutun birlikte varyansın sadece %17’sini açıkladığı görülmüştür.

“ β ” değerine göre, yordayıcıların yalnızlık üzerindeki göreli önem sırası; nörotiklik, öz denetimlilik, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde nörotiklik ve öz denetimlilik alt boyutları üzerinde pozitif anlamlı, dışa dönüklük alt boyutu puanlarının yalnızlık üzerinde negatif anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulguların, çalışmanın amaçları göz önüne alınarak tartışılması, mevcut literatüre dayanarak sonuçların ele alınması ve tavsiyeler yer almaktadır.

5.1.1. Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

5.1.1.1 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

Ergenlerin, kişilik ölçeği alt boyutu olan dışadönüklük puanları cinsiyete değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu kişilik özelliği, sosyal ilişkilerden kaçınmayan, enerjik ve yüksek miktarda kendine güvenme gibi davranışları içerir (Seviniş, 2017: 16). Bu gibi davranışların da insan doğasının temelini oluşturan bir parça olduğu düşünülebilir ve cinsiyete göre ciddi bir farklılık göstermeyebilir. Literatür çalışmaları incelendiğinde; Serinikli (2021: 25), Karataş (2022: 40) ve Beğenmiş ve Kökrek (2024: 265) kişilik ölçeğinin dışadönüklük alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre gruplar arasında anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır.

Ergenlerin, kişilik ölçeği alt boyutu olan yumuşak başlılık puanları cinsiyete değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermemektedir. Yumuşak başlı bireyler yeni ilişkilere açık ve kişilerarası iş birliğine yatkın kimselerdir (Glass, vd., 2013: 120). Buradan da anlaşılacağı gibi yumuşak başlılığın bireyin cinsiyetiyle ilgili değil, kişisel özellikleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı yumuşak başlılığın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir. Arsu ve İçerli (2019: 34) de kişilik ölçeğinin yumuşak başlılık alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre gruplar arasında anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır.

Ergenlerin, kişilik ölçeği alt boyutu olan öz denetimlilik alt boyut puanları cinsiyet değişkeni açısından gruplar arasında anlamlı farklılık göstermektedir. Erkeklerin öz

denetimlilik puanları, kızlara göre daha yüksektir. Toplumda kız ve erkek çocukların yetiştirilme biçimleri birbirinden farklıdır ve erkeklerden ve kadınlardan farklı beklentiler vardır (Tarhan, 2019: 67). Erkeklerden duygularını göstermemeleri, her zaman kontrol etmeleri beklenir, bu da özdenetimli olmakla ifade edilir. Demir, Soba ve Şimşek (2019: 37)'de öz denetimliliğin cinsiyete göre erkekler lehine anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma bulgularının aksine Çelebi ve Uğurlu (2014: 548)'nin yapmış olduğu çalışmada kadınların öz denetimlilik puanı, erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur.

Ergenlerin, kişilik ölçeği alt boyutu olan nörotiklik alt boyut puanları değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre kızların nörotiklik alt boyut puanları, erkeklerden yüksektir. Bu sonuç biyolojik ve psikolojik faktörlerle açıklanabilir. Biyolojik temelli cinsiyet farklılıkları kadınların ve erkeklerin çeşitli durumlardaki davranışlarını etkileyebilir. Örneğin, kadınlar ve erkeklerde birbirinden farklı hormonlar salgılanmakta ve bu kadın ve erkeklerin yönelimlerinin farklılaşmasına sebep olabilir. Ruigrok, vd. (2014: 43)'nin yaptığı çalışmada kadınların limbik sisteminin erkeklere göre daha büyük olması da miktarca daha fazla duygusal tepkilerin yaşanmasına sebep olabilir. Kadınların empati düzeyleri erkeklere göre daha yüksektir (Çolakoğlu, 2014: 61). Bundan dolayı kadınlar duygusal durumlarını daha açık bir şekilde dile getirebilirler bu bağlamda kadınların nevrozizm düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu düşünülebilir. Kadınlar daha hassas ve kırılgan olduklarından dolayı erkeklere oranla daha fazla depresyon ve anksiyete gibi rahatsızlıklar yaşayabilir (Hoeksema, 2001:173; Albert, 2015: 220) ve bu da nevrozizm miktarının artmasına sebep olabilir. Demiraslan, vd. (2002: 91) çalışmasında kadınlarda depresyon bozukluklarının erkeklere göre daha fazla görüldüğünü belirtmiştir. Tatlılıoğlu (2014: 962) araştırmasında kadınların nevrozizm puanlarının erkeklerden daha yüksek olmasını, kadınların erkeklere kıyasla daha yalnız hissetmeleri, iç denetimli olmaları ve öz eleştiri yapabilmeleri gibi faktörlerle ilişkilendirir. Karataş (2022: 40), Basım, Çetin ve Yeloğlu (2015: 86) da nörotizm boyutunun cinsiyet değişkeni açısından kadınlar lehine anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada ergenlerin, kişilik ölçeği alt boyutu olan deneyime açıklık puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre kızların deneyime açıklık puanları, erkeklerden yüksek bulunmuştur. Kadınların erkeklere oranla empati

düzeylerinin ve duygusal farkındalıklarının yüksek olması (Kılıç, 2019: 557) yeni deneyimlere daha sıcak bakmalarını sağlayabilir. Kadınların sanatsal ilgisinin yüksek olması, gelişmiş hayal gücüne sahip olmaları ve entelektüel meraklarının daha yüksek olması onları deneyimlere açık bir hale getirir. Alpan ve Taşkesen (2019: 69), Yıldız ve Bulut (2017: 668), Aliyev (2009: 78)'in çalışmalarında da deneyime açıklık cinsiyete göre kadınların lehine anlamlı farklılık göstermektedir.

5.1.1.2 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Yaş ve Kişilik Özellikleri Değişkenlerine Göre Değerlendirilmesi

Deneyime açıklık puanları yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir. 17 yaşındaki öğrencilerin deneyime açıklık puanları çalışmayı oluşturan diğer yaşlardaki öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, bireyin yaşının ilerledikçe yeni fikirlere ve yaşantılara daha açık olduğunu düşündürülebilir. Ergen bu dönemde çevresine karşı daha meraklı ve keşfetme isteğinin olduğu bir dönemdir. Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre ergende özümlemenin hâkim olduğu soyut dönemde ergenler kendilerinde ve çevresindeki bireylerde olmasını istedikleri özelliklerle ilgili kapsamlı kuramlar geliştirirler. Kendilerini de başkalarıyla kıyaslarlar (Santrock, 2011: 370). Soyut düşünme becerileri gelişmiştir ve deneyimlerinden de yararlanarak içgörü geliştirebilirler (Karademirci, vd. 2012: 11). Soyut düşünme becerisi de gelişince ergende deneyime açıklıkta artış yaşanabilir.

Yumuşak başlılık puanları yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir. 17 yaşındaki öğrencilerin yumuşak başlılık puanları çalışmayı oluşturan farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre ergenlik döneminin ileri dönemlerinde kişilerin sosyal hayatta daha uyumlu ve iş birliğine yatkın özellikler kazandıklarını düşünebiliriz. Ergenlikte yaş arttıkça, kişinin sosyal çevresindeki beklentilere uyum sağlamasının arttığını ve sosyal ilişkilerde yaşamış olduğu çatışmaları azaltmaya yönelik davranışlarda bulunduğu görülmektedir (Kroger, 2007: 344).

Nörotiklik, dışadönüklük ve özdenetim puanları yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu bulguya göre ergenlik dönemi süresince bazı kişilik özelliklerinin daha sabit bir yapı gösterebileceğini söyleyebiliriz. Öz denetim ve nörotizm gibi kişilik boyutları genetik yatkınlıklarla biçimlenir ve çevresel faktörlerden etkileme oranı daha azdır (Costa ve McCrae, 1992: 348). Öz denetim ve

nörotizm gibi kişilik boyutları, bireyin erken yaşam tecrübeleri ve gelişimsel etkenler sonucu erken dönemde oluşmuş olabileceğinden dolayı yaşı arttıkça sabit kalmış olabilir. Dışa dönüklük boyutunda da yaş grupları arasında anlamlı farklılık görülmemesi, kişilerin sosyal becerilerinin hayat boyunca stabil kalabileceğini göstermektedir (Del Vecchio ve Roberts, 2000: 17). Topal ve Yılmazoğlu (2019: 211) çalışmalarında sorumluluk ve nörotiklik alt boyutu yaşa göre anlamlı farklılık göstermemekte, uyumluluk boyutu ile anlamlı farklılık göstermekte, Ekber ve Gurbonova (2021: 8)'nin çalışmalarında dışadönüklük alt boyutu yaş değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermemekte, deneyime açıklık alt boyutu yaş değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermekte, İhtiyaroğlu ve Ünsal (2022: 106)'ın çalışmasında nörotizm ve sorumluluk alt boyutunun yaş değişkenine göre farklılaşmadığı, dışadönüklük alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçları, araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Turan (2009: 164)'ın yapmış olduğu çalışmada deneyime açıklık ve uyumluluk alt boyutları yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu araştırma ise araştırma bulgularını desteklememektedir.

5.1.1.3 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

Nörotizm puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. 12. Sınıfların nörotizm puanları çalışmaya katılan diğer gruplardan yüksek bulunmuştur. Ergenler üniversite sınavına hazırlanırken sınav kaygısı yaşamaktadırlar (Çakır ve Güler, 2013: 83). Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin sınava hazırlık döneminde yaşamış olduğu yoğun kaygı ve stres nörotizme sebep olabilir. Özkan ve Perçemkaya (2023: 173)'nin yapmış olduğu araştırma depresyon düzeyi ile sınav kaygısı düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma bulgusu da üniversite sınavına hazırlık sürecinde olan öğrencilerin olumsuz duygularının ve sınav kaygısının nörotizmi arttırabileceğini düşündürmektedir.

Dışadönüklük puanları sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılık göstermektedir. 11. sınıf öğrencilerin dışa dönüklük puanları diğer sınıflara nazaran yüksek bulunmuştur. 15-18 yaş aralığını kapsayan orta ergenlik döneminde akran ilişkilerinde ve duygusal deneyimler artış göstermektedir (Derman, 2008:20). 11. sınıf öğrencilerinin orta ergenlik döneminde olması ve yaş itibarıyla diğer kademelerden daha büyük olması

dışa dönüklük puanlarının daha yüksek olmasına sebep olabilir. 12. sınıf öğrencilerinin üniversite sınavına hazırlanmasından dolayı anksiyete düzeyi yüksek olabilir ve bu da kişilerin aile üyeleriyle ve arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmasını engelleyebilir (Başaran, vd., 2008: 84). Bundan dolayı sosyal ilişkilerini daha sınırlı düzeyde yaşayabileceğinden, 11. Sınıf öğrencileri dışa dönüklük puanları 12. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuş olabileceğini düşündürmektedir.

Özdenetim puanları, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. 7. sınıftaki öğrencilerin özdenetim puanları diğer sınıflara nazaran yüksek bulunmuştur. Özdenetim kişinin yaşına ve gelişimsel dönemine göre farklılık gösterebilen bir kişilik özelliğidir. Ergenlik döneminin başında birey kendi davranışlarını kontrol edebilir. Steinberg (2007: 58)'e göre yaşı ilerlemesiyle ergenliğin ilerleyen süreçlerinde hormonal ve sosyal değişimlerin etkisiyle özdenetim becerilerinde azalma görülebilir. 7. Sınıftaki öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri üst sınıflara nazaran daha az karmaşık olduğu ve sosyal çevreden de baskıların daha az olduğu düşünülebilir. Liseye geçince öğrencilerin sosyal çevresindeki karmaşıklıklar ve beklentilerde artış gösterebilir, bu durum da özdenetimi olumsuz etkileyebilir.

Yumuşak başlılık puanları, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. 12. Sınıf öğrencilerinin puanlarının diğer sınıflara nazaran yüksek olması, ergenlik dönemi ve gelişim süreçleriyle ilişkilendirilebilir. Literatür incelendiğinde de yumuşak başlılık düzeyinin sosyal uyum ve kişiler arası ilişkilerle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Ayas, Horzum ve Padır (2017: 399)'a göre yumuşak başlılık bireyin diğer bireylerle iş birliği yapması ve bu iş birliğini onaylama derecesini ifade eder. Bu bağlamda, 12. sınıf öğrencilerinin sosyal anlamda daha gelişmiş olmaları bu bulguyu desteklemektedir.

Eryılmaz ve Öğütölmüş (2010: 196) yapmış oldukları bir araştırmada yumuşak başlılık kişilik özelliğinin öznel iyi oluş ve kişiler arası uyum üzerinde pozitif etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma, 12. sınıf öğrencilerinin yaş olarak diğer öğrencilere göre büyük olmaları sosyal ilişkilerde daha tecrübeli olmaları hem de gelecekleriyle ilgili planlama yaptıkları bu süreçte uyum ve esneklik gerektiren yaşantılara daha açık olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

Deneyime açıklık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Deneyime açık bireyler yeni yaşantılara açık, merak düzeyi yüksek bireylerdir

(Yılmaz, 2019: 20). Bu gibi özelliklerden etkilenen deneyime açıklık kişilik özelliği üzerinde sınıf düzeyinin bir fark oluşturmadığı düşünülebilir.

5.1.1.4 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Ebeveynlerin Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Öğrencilerin deneyime açıklık düzeyi ebeveyn eğitimi açısından anlamlı farklılık göstermiştir. Ebeveynleri üniversite mezunu olan öğrencilerin deneyime açıklık puanları, diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur. Üniversite mezunu anne-babalar, çocuklarına diğer ebeveynlerden daha fazla kültürel ve entelektüel imkanlar yaratabilirler. Bu da çocukların yeni yaşantılara açık, eleştirel düşünebilen bireyler olarak yetişmelerine imkân sağlar. Yapılan araştırmalar, anne-baba eğitim düzeyinin, çocukların bilişsel ve sosyal gelişimini olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır (Bradley ve Corwyn, 2002: 373). Evde çok sayıda kitabın olması, çocukları kültürel etkinliklere katılması için gönüllendirmek ve eğitim materyallerine daha kolay ulaşabilmesine yardım etmek gibi etmenler, çocukların kişilik özelliklerini olumlu etkileyebilir (Davis-Kean, 2005: 295).

Ebeveynlerin eğitim düzeyi, nörotizm, dışadönüklük, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Yeşilyaprak (1993: 7) tarafından yapılan bir araştırmada anne eğitim düzeyinin yükseldikçe kız çocuklarının kişiliğinin olumlu yönde etkilendiği saptanmıştır. Babanın öğrenimiyle çocukların kişilik özellikleri arasında korelasyon saptanmamıştır. Yılmaz (2019: 57-58)'ın çalışmasında anne öğrenim durumu ile yumuşak başlılık ve nörotizm arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Baba öğrenim durumuyla kişilik özellikleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Yılmaz (2009: 65) tarafından yapılan bir araştırmada da anne ve babanın eğitim durumunun gencin kendini kabul düzeyini farklı şekillerde etkilediği bulunmuştur. Literatüre bakıldığında bu konuyla ilgili sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir.

5.1.1.5 Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

Öğrencilerin nörotizm alt boyutu puanları, ebeveyn tutumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Otoriter ebeveyn tutumuna sahip öğrencilerin nörotizm puanları diğer ebeveyn tutumlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin dışa dönüklük,

yumuşak başlılık, özdenetim ve deneyime açıklık alt boyutu puanlarının ebeveyn tutumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Ebeveynin iletişim şekli ve davranışlarının çocuklarda kişiliğin oluşmasında yadsınamaz derecede etkisinin olduğu söylenebilir (Yeşilyaprak, 1993: 3). Otoriter aile ortamında çocuk içten sevgi ve saygı görmez, kendisine olan güven duygusuna engel olur ve dıştan bir denetime bağımlılık duyar ve sosyal ilişkilerden izole bir birey olarak yetişir. Böyle bir aile ortamında yetişen çocuklarda iç çatışmalar ve nörotik problemler ortaya çıkar (Gülden, 1986: 58). Bu ailelerde sıklıkla başvuru alan ceza ve dayak, çocuğun kişiliği ve ruhsal durumunda derin yaralara sebep olabilir (Kaya, 1997: 200).

Nörotizm, kişilerin stresle başa çıkma kapasitelerini, ruhsal durumlarını ve duygusal iniş çıkışlarını etkileyen önemli bir kişilik özelliğidir. Bu nedenle otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan aileler stresli ve baskıcı davranışlar sergilerse çocuklarında yüksek düzeyde nörotizm kişilik özellikleri görülebilir. Cesur ve Şendil (2011: 14, 15) yapmış oldukları bir araştırmaya göre, ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumunun, çocuk yetiştirme biçimini de yordayıcı etkisi vardır. Tatlılıoğlu (2014: 965) tarafından yapılan bir araştırmada ebeveyn tutumuna göre, nörotizm, dışadönüklük ve deneyime açıklık puanları arasında anlamlı bir farklılaşma saptanırken, yumuşak başlılık ve özdenetim boyutlarıyla anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmamıştır ve demokratik ebeveyn tutumuna sahip anne babaların nörotizm puanları diğer ebeveyn tutumlarına göre daha düşük çıkmıştır. Matsumoto, vd. (2017: 1112) tarafından yapılan bir araştırmada ebeveynlerin şefkat barındırmayan aşırı kontrolünün, çocuklarda yüksek nörotizme sebep olabileceği saptanmıştır. Onoa, vd. (2017: 16) tarafından yapılan bir araştırmada ilgisiz ve otoriter ebeveyn tarzının çocuklarda nörotizmi arttırarak, depresyona sebep olabileceğini ortaya koymuştur. Aytaç, Dost ve Uysal (2019: 1158) tarafından yapılan bir araştırmada babanın aşırı koruyucu, annenin ise ihmal edici ebeveynlik tarzına sahip olması çocuklarında nörotik davranışları arttırmaktadır.

5.1.2 Ergenlerin Yalnızlık Düzeyleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

5.1.2.1 Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre

Değerlendirilmesi

Ergenlerin yalnızlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Ergenlik döneminde öğrenciler benzer süreçlerden geçerek benzer tepkiler gösterebileceklerinden dolayı cinsiyetin ergenlerin yaşamış olduğu yalnızlığa önemli bir etkisi olmadığı düşünülebilir (Erözkan, 2009: 816). Ergenlik dönemi, kimlik arayışı, sosyal ilişkilerin tekrardan düzenlenmesi ve bireyselleşme gibi süreçleri de içinde barındırdığı için yalnızlık duygusu kadın ve erkeklerde benzer şekillerde yaşanabilir. Yapılan birçok araştırmada da (Tarhan 1998: 31; Pancar, 2009: 53; Freeman, Goswick ve Jones 1981: 37; Reis, Nezlek ve Wheeler, 1983: 946; Demir ve Tarhan, 2001: 117; Çeçen, 2008: 416) bu araştırma bulgularıyla paralel sonuçlar bulunmuştur. Cutrona, Peplau ve Russell (1980: 474) ve Gündoğmuş (2017: 86) yapmış olduğu çalışmada, erkeklerin yalnızlık düzeyinin kızlardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Eskin (2001: 10) yapmış olduğu çalışmada ise yalnızlık ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark olduğunu ve kızların yalnızlık düzeylerinin erkeklerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.1.2.2 Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Yaş ve Sınıf Düzeyi Değişkenlerine Göre Değerlendirilmesi

Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. 8. sınıftaki öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğer sınıftaki öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir. 14 yaşındaki öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğer yaş grubundaki öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. 12-14 yaş arasında birey ergenlik döneminin erken ergenlik evresindedir. Bu dönemde bireyde hızlı gelişen fiziksel ve davranışsal değişiklikler meydana gelir ve en çok uğraştıkları şey kendi bedenleridir. Ergenler çok hızlı fiziksel gelişim gösterdikleri için buna uyum ve bu değişimlerle baş etmek için çaba gösterirler ve bireyde ikincil cinsiyet özellikleri geliştiği için genç kendisini çocukluktan farklı olarak bir kız ya da erkek kimliğinde algılar (Derman, 2008: 20). Bu dönemde, yaşanan değişimlere uyum sağlamak kişinin yalnızlık duygusunda artışa sebep olabilir. Lise öğrencileri kimliklerini tanımlamış ve daha rahat sosyal ilişkiler kurabilme potansiyeline ulaştığı için yalnızlık düzeyleri ortaokul öğrencilerine göre daha düşük çıkmış olabilir.

Çiçekoğlu ve Durualp (2013: 36) tarafından yapılan bir araştırmada 13-15 yaş grubundaki ergenlerin yalnızlık puanları 16-18 yaş arasındaki ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Buluş (1997: 87), Kōse (2009: 35), Kozaklı (2006: 77) ve Yılmaz (2012: 40) tarafından yapılan çalışmalarda yaş ve sınıf düzeyinin yükseldikçe yalnızlık düzeyinin azaldığı saptanmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında 13 yaşındaki öğrencilerin en yüksek yalnızlık puanlarına sahip olduğunu, sonra da onu 14 yaşındaki öğrencilerin yalnızlık puanları takip ettiğinden bahsedilen araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Esen (2014, 87-88), Işıktaş, Lesinger ve Özsat (2022: 79) tarafından ergenlerle yapılan bir araştırmada yalnızlık düzeyinin yaşa ve sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonucu ise araştırma bulgularını desteklememektedir.

5.1.2.3 Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Ebeveynlerin Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Annesi okur yazar olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğer öğrenim düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur. Çalışmada üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının en düşük yalnızlık düzeyine sahip olduğu saptanmıştır. Annenin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuğuna sağlayabileceği sosyal destek ve iletişim becerileri de artabileceğinden yalnızlık düzeyi de azalabilir. Eğitimi anneler çocuklarıyla daha etkili iletişim kuracağından yalnızlık duygusu da azalabilir.

Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Genellikle bakım verenin anne olması sebebiyle çocuk anneye daha fazla iletişim kurabilir. Bundan dolayı babalar çocuklarının sosyal ve duygusal gelişiminde ikinci planda kalabilirler. Yapılan araştırmalar incelendiğinde Türkiye’de aile yapısının ataerkil düzeyde olduğu görülüp, Erkek egemen ilişkilerden oluşan bir aile de de açık iletişim kurmanın zor olduğu, ailede baba otoritesinin hâkim olduğu çocuklarla iletişimde aracı kişinin anne olması nedeniyle aile üyeleri arasındaki iletişimde yetersizlik görülür ve bu bağlamda ailede hâkim olan bu ataerkil anlayış çocuğun ergenlik çağında davranışlarını belirleyen bir öğedir (Baran, 2004: 39-40).

Kozaklı (2006: 85-86) tarafından yapılan bir araştırmada anne öğrenim düzeyine bakıldığında en düşük yalnızlık düzeyi puanı annesi üniversite mezunu olan öğrencilerindir. Baba öğrenim düzeyine bakıldığında ise anlamlı bir farklılık

görülmemektedir. Elkin (2017: 94) ve Karaca, Yılmaz ve Yılmaz (2008: 76)'ın çalışmasında ebeveyn öğrenim durumu ile yalnızlık düzeyleri puanları karşılaştırıldığında, anne öğrenim düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuş, baba öğrenim düzeyinde ise anlamlı farklılık saptanmamıştır. Yapılan başka araştırmalarda mevcut araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir

Körler (2011: 73) tarafından yapılmış bir araştırmada annesi örgün eğitim almamış öğrencilerin yalnızlık düzeyleri puanları diğer öğrenim kademelerine göre daha yüksek bulunmuştur. Annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri puanları birbirine çok yakın olup en düşük puan olarak bulunmuştur. Duyan vd. (2010: 36) tarafından yapılan bir araştırmada en yüksek yalnızlık düzeyi puanı annesi okuryazar olmayan öğrencilere aittir. En düşük yalnızlık düzeyi puanı ise annesi üniversite mezunu olan öğrencilerindir. Eni (2017: 51-52)'nin çalışmasında lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ebeveyn öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Tan (2000: 37-38) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. En yüksek yalnızlık düzeyi puanı ise babası ilköğretim mezunu olan öğrencilere aittir.

5.1.2.4 Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Ebeveyn Tutumu Değişkenine göre değerlendirilmesi

Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ebeveyn tutumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. İlgisiz ebeveynlere sahip ergenlerin yalnızlığı yüksek, demokratik ebeveyn tutumuna sahip öğrencilerin yalnızlığı düşük bulunmuştur. Demokratik ebeveyn tutumuna sahip öğrenciler aile içerisinde duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade ederken, insanlara karşı güven duygusu geliştirmekte, sosyal ilişkilerinde daha kolay ve sağlıklı arkadaşlıklar kurabilmekte ve kendilerini daha az yalnız hissetmektedirler (Çeçen, 2008: 424). İlgisiz ebeveyn tutumuna sahip anne babaların, çocuklarının ihtiyaçlarını ve sorunlarını önemsememeleri ve onlara olan desteğini hissettirmemeleri, ergenlik dönemindeki çocukların yoğun yalnızlık hissi yaşamasına sebep olur (Karayel 2011: 109).

Karayel (2011: 90), Köse (2006: 96), Işıktaş, Lesinger ve Özsat (2022: 81), Gençtürk ve Korkut (2020: 224) tarafından yapılan araştırmalarda ilgisiz ebeveyn tutumuna sahip öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğer ebeveyn tutumlarına göre daha yüksek

bulunmuştur. Bu araştırma sonuçları, mevcut araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Erdoğan ve Gündoğmuş (2020: 164) tarafından yapılan bir çalışmada otoriter ebeveyne sahip ergenlerin yalnızlığının yüksek olduğu bulunmuştur.

5.1.3. Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirmesi

Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve kişilik arasındaki ilişkinin yönü ve büyüklüğünü belirlemek için yapılan Korelasyon Analizi sonuçlarına göre ergenlerin, yalnızlık düzeyleriyle nörotizm pozitif; dışa dönüklük, öz denetim ve deneyime açıklık arasında negatif ilişki olduğu bulunmuştur. Yumuşak başlılık ve yalnızlık arasında ise anlamlı ilişki olmadığı görülmektedir. Dışa dönüklükle nörotizm arasında negatif yönde anlamlı ilişki görülürken, yumuşak başlılık boyutu, öz denetimlilik boyutu ve deneyime açıklık boyutuyla arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Yumuşak başlılık ile öz denetimlilik boyutu, nörotizm boyutu ve deneyime açıklık boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak dışa dönük davranışlar sergileyen ergenlerin yeni sosyal ilişkiler kurmaktan hoşlanmaları ve bu ilişkileri sürdürme konusundaki becerileri sayesinde kendilerini daha az yalnız hissettiği görülmektedir. Yeni yaşantılara açık olması sebebiyle yaratıcılık ve yenilik arayışlarıyla farklı sosyal çevrelere sahip olabileceğini; öz denetimlerinin yüksek olmasıyla kurmuş olduğu sosyal bağlarını sürdürme konusunda başarı sağladıkları ve yalnızlık düzeyinin azaldığı düşünülmektedir. Ayrıca duygusal tutarsızlık yaşayan ergenlerin ise yaşamış oldukları bu olumsuz duygular nedeniyle sosyal bağlarının zayıf kaldığı ve yalnızlık düzeylerinin arttığı gözlenmektedir.

Alacalar ve Çetin (2016: 205) tarafından yapılan bir çalışmada yalnızlığın; dışadönüklük, yumuşak başlılık, öz denetimlilik, nörotizm ve deneyime açıklık arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Günay (2012: 55) tarafından, internet kullanımı ile bireylerin sosyalleşme süreci arasındaki ilişkiyi kişilik özelliklerine bağlı olarak araştırmak için yaptığı çalışmada dışadönüklükle yalnızlık arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Atak (2009: 773), yaptığı çalışmada 18-25 yaş arasındaki genç yetişkinliklerin beş faktör kişilik özellikleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada yalnızlık ile dışa dönüklük arasında pozitif yönde, nörotiklik arasında pozitif yönde, uyumluluk arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunurken; özdenetim ve deneyime açıklıkla

arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Stokes (1985: 985) tarafından sosyal ağ ve farklı değişkenlerin yalnızlıkla ilişkisini incelediği çalışmada; yalnızlıkla nörotiklik arasında pozitif, dışa dönüklükle negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Tunç (2019: 3502)'un annelerle yaptığı çalışmada nörotizm ve dışa dönüklük arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

5.1.4. Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Yalnızlık Düzeylerini Yordamasına İlişkin Değerlendirme

Ergenlerin beş faktör kişilik özelliklerinin (dışa dönüklük, yumuşak başlılık, öz denetimlilik, nörotiklik ve deneyime açıklık) yalnızlık düzeylerinin anlamlı bir biçimde yordayıp yordamadığı Çoklu Regresyon Analizi ile incelenmiş ve beş faktör kişilik özelliklerinin yalnızlık düzeylerinin yordadığını öngören modelin anlamlı olduğu görülmüştür. Buna göre; beş faktör kişilik özellikleri yalnızlık puanlarındaki varyansın sadece %17'sini açıklamaktadır. Değişkenlerin yordama düzeyi sırasıyla nörotiklik, öz denetimlilik, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık şeklindedir. Yalnızlık üzerindeki en güçlü yordayıcının nörotiklik olduğu saptanmıştır. Elde edilen veriler, yalnızlık düzeyini saptamada kişilik özelliklerinin önemini ortaya koymaktadır.

Yalnızlık üzerindeki en güçlü yordayıcının nörotiklik olduğu saptanmıştır. Nörotik bireylerin yüksek düzeyde endişeli, takıntılı olması ve sosyal ilişkilerinde yaşadığı güçlüklerden dolayı yalnızlık düzeyinin de yüksek olduğu söylenebilir. Parlak ve Sazkaya (2018: 160) tarafından yapılan bir çalışmada da nörotikliğin yalnızlığı pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dışa dönüklüğün yalnızlığı negatif yönde ve anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Dışa dönük bireyler sıcakkanlı, girişken, geniş sosyal ilişkilere sahip ve fazla miktarda sosyal desteğe sahip olduğundan yalnızlık düzeyinin de düşük olduğu söylenebilir. Atlı ve Keldal (2016: 135) tarafından beş faktör kişilik özelliklerinin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üzerindeki yordama gücünü belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada dışadönüklük ve nörotiklik öğrencilerin yalnızlık düzeyini negatif yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

Öz denetimliliğin yalnızlığı negatif yönde anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Öz denetimi yüksek olan bireyler yaşamlarını belirli bir plan ve düzen dahilinde devam ettiren, disiplinli ve kontrollü olduklarından sosyal hayatlarında kurdukları

ilişkilerinde de başarılı olup, yalnızlık düzeyinin düşük olacağı söylenebilir. Parlak ve Sazkaya (2018: 161) tarafından yapılan bir araştırmada da öz denetimliliğin yalnızlığı negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Deneyime açıklık, yeni yaşantılara açık ve farklı fikirlere ilgili, hayal kuran ve meraklı olma ile nitelendirilmektedir. Beş faktör kişiliğin bu boyutu yalnızlık düzeyini doğrudan etkilemeyebilir, kişinin sosyal çevresine uyumunu ve sosyal ilişkilerini nasıl yönettiğini etkileyebilir. Atak (2009: 774) tarafından yapılan bir araştırmada deneyime açıklığın yalnızlığı yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yumuşak başlılık, güvenilir olma, fedakârlık, yardımseverlik alçak gönüllü olma gibi özellikleri içinde barındırır. Yumuşak başlı bireyler güçlü sosyal ilişkiler kurabilirler fakat bu özellik yalnızlıkla doğrudan bağlantılı olmayabilir.

5.2 Öneriler

1) Bu çalışmada yalnızlık düzeyleri anne öğrenimi açısından farklılık göstermektedir. Üniversite mezunu anneye sahip öğrencilerin yalnızlık seviyeleri daha düşük bulunmuştur. Bu sonuçtan yola çıkarak ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim becerilerini arttırmak ve ergenlik döneminin getirmiş olduğu yalnızlık duygusuyla başa çıkabilmelerine destek sağlayabilmeleri amacıyla okullarda velilerin farkındalıklarını geliştirecekleri eğitimler düzenlenebilir.

2) Bu çalışmada ebeveyni ilgisiz tutuma sahip öğrencilerin yalnızlık düzeyleri en yüksek bulunmuştur. Çocuklarını seven, destekleyen, hoşgörülü davranan, çocukların ailede söz hakkının olduğu demokratik ailelerde çocuğun yalnızlık düzeyinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bundan dolayı aileler, ergenlik döneminde yalnızlık ve başka sorunlarla başa çıkmada öğrenciye destek noktasında bilgilendirilebilir.

3) Bu çalışmada ebeveynlerin otoriter tutumlarının, gençlerin nörotizm düzeylerini artırdığı görülmektedir. Bu araştırma sonucuna dayanarak, ebeveynlere göre eğitim programları düzenlenebilir. Bu programlarda, ebeveynlere demokratik ve destekleyici tutumların gençlerin duygusal gelişimi üzerindeki olumlu etkileri anlatılabilir. Ebeveynlerin, çocuklarına sağlıklı bir duygusal ortam sunmalarına yardımcı olmak için, otoriter tutumlar yerine daha esnek, anlayışlı ve destekleyici yaklaşımlar benimsemeleri teşvik edilebilir.

4) Araştırma sonuçlarına göre yalnızlığı en yüksek düzeyde nevrozizmin yordadığı görülmektedir. Yüksek nevrozizme sahip bireylerin yalnızlıkla başa çıkabilmeleri

amacıyla psikolojik destek ve müdahale programları önerilebilir. Duygusal düzenleme ve stresle başa çıkma becerileri geliştirilebilir. Sosyal becerileri güçlendirilerek, yalnızlık deneyimlerinin azaltılması önerilebilir.

5) Bu araştırma sonucuna göre, 17 yaşındaki öğrencilerin deneyime açıklık düzeylerinin diğer yaş kategorilerine kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin farklı deneyimlere açık olmalarını sağlamak için, yaşlarına uygun yaratıcı ve keşif odaklı aktiviteler, grup çalışmaları ve problem çözme etkinlikleri düzenlenebilir

6) Bu araştırmaya göre, 8. sınıftaki katılımcıların yalnızlığı diğer sınıflardan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Buna dayanarak, 8. sınıf öğrencileri için yalnızlık hissini azaltmaya yönelik müdahaleler önerilebilir. Özellikle, ergenlik dönemi ve sosyal ilişkilerin değişen yapısıyla başa çıkabilmeleri için sosyal beceri geliştirme programları düzenlenebilir.

7) Araştırma bulgularına göre ortaokul öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri, lise öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedenlerini ortaya koyacak araştırmaların yapılması literatüre katkıda bulunacaktır.

8) Bu araştırma yapılırken diğer birçok araştırma gibi nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Ergenlerde yalnızlığa sebep olabilecek farklı değişkenlerin de fark edilip, ortaya konması ve ayrıntılı olarak incelenmesi amacıyla nitel veya karma araştırma yöntemleri kullanılarak başka araştırmalarda yapılabilir.

9) Kişilik özelliklerine ait ergenlerle yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ak, T. (2020). *Üniversite öğrencilerinde sosyal görünüş kaygısı, problemlili internet kullanımı, yalnızlık ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Akçakaya, A. (2022). *Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum, öz- yeterlik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Akyüz, Y. (2024). *Yetişkinlerde duygu düzenlemenin, benlik saygısı ve yalnızlık düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gedik Üniversitesi, İstanbul.
- Alacalar, A. & Çetin, A. (2016). İş yaşamında yalnızlığı yordamada kişilik özellikleri ile algılanan sosyal ve örgütsel desteğin rolü. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(27), 193-216.
- Alanoğlu, M. & Demirtaş, Z. (2019). The relationship between teachers perceptions of organizational justice and job satisfaction. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(1), 149-170.
- Albert, P. R. (2015). Why is depression more prevalent in women? *Journal of Psychiatry Neurosciences*, 40(4), 219-221.
- Alemdar, S. (2022). *Demans hastalarına bakmakla yükümlü hasta yakınlarının kişilik özelliklerinin algılanan bakım yükü, depresyon ve anksiyete düzeyleri ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Kent Üniversitesi, İstanbul.
- Aliyev, P (2009). *Beş faktörlü kişilik özellikleri ve cinsiyet rollerinin üniversite alan seçimi ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Alpan, G. B. & Taşkesen, S., (2018). Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri ile sanat ilgileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 4(1), 57-78.
- Altınoy, F. & Kılıç, N. (2024). Pozitif psikoterapideki birincil yeteneklerin yordayıcıları olarak beş faktör kişilik özellikleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 19-33.

- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2014). *Psikolojik danışma kuramları*. Ankara: Nobel.
- Anuk, Ö. & Çetin, C. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık: Bir kamu üniversitesi öğrencileri örnekleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 170-189.
- Arsu, Ş. U. & İçerli, L. (2019). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kariyer Değerleri Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 4(8), 21-45.
- Aruma, E. O. & Hanachor, M. E. (2017). Abraham Maslow's hierarchy of needs and assessment of needs in community development. *International Journal of Development and Economic Sustainability*, 5(7), 15-27.
- Arzuman, R. (2023). *Genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin kişilik özelliklerinin anne baba tutumları ve kardeş ilişkileri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Atak, H. (2009). Big five traits and loneliness among Turkish emerging adults. *International Journal of Psychological and Behavioral Sciences*, 3(7), 1494-1498.
- Atkinson, R. C. (2021). *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Arkadaş.
- Atlı, A & Keldal, G. (2016). University Students' Personality Traits as Predictors of their Loneliness Levels. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45(2), 131-146.
- Ayas, T., Horzum, M. B.ve Padır, M. A. (2017). Beş faktör kişilik ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması adaptation of big five personality traits scale to Turkish culture. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 398-408.
- Aytaç, M., Dost, M. T., ve Uysal, N. K. (2019). Ebeveynlik biçiminin kişilik özellikleri, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama gücü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1146-1165.
- Baran, A. G. (2004). Türkiye'de aile içi iletişim ve ilişkiler üzerine bir model denemesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 31-42.

- Barros, J. & Neto, F. (2000). Psychosocial Concomitants of Loneliness Among Students of Cape Verde and Portugal. *The Journal of Psychology, 134*(5), 503-514.
- Basım, H. N., Çetin, F., ve Yeloğlu, H. O. (2015). Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: Bir kanonik ilişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi, 30*(75), 81-92.
- Başaran, O. U., vd. (2008). Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Durumluk ve Sürekli Anksiyete Düzeyini Etkileyen Faktörler. *Sağlık Bilimleri Dergisi, 17*(2), 77-85.
- Başer, İ. G. (2023). *Duygu düzenleme güçlükleri, savunma stilleri ve karanlık üçlü kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Beğenmiş, P., & Kökrek, Z. (2024). Yetişkinlerin Kişilik Özellikleri İle Bilişsel Esneklikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 62*, 261-271.
- Bradley, R. H., & Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic Status and Child Development. *Annual Review of Psychology, 53*(1), 371–399.
- Brennan, T. (1982). Loneliness at Adolescence. Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy. New York: Wiley.
- Buluş, M. (1997). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(3): 82-90.
- Bulut, M. B. & Yıldız, M. (2017). Ölüm kaygısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler. *Turkish Studies, 12*(13), 659-676.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs.
- Büyükcebeci, A. (2017). *Ergenlerde sosyal dışlanma, yalnızlık ve okul öznel iyi oluş arasındaki ilişki: Empatik eğilimin aracı rolü* (Doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Büyük yıldız, E. (2020). *Bekâr bireylerin yalnızlıkla başa çıkma tarzlarının yaşam doyumlarına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Cattell, R. B. (1943). The description of personality: Basic traits resolved into clusters. *The journal of abnormal and social psychology, 38*(4), 476.

- Cesur, S. & Şendil, G. (2011). The Relationships Between Parental Attitudes And Their Personalities and Values. *Electronic Journal of Social Sciences*, 10(38), 1-22.
- Clark, L. A., Harkness, A. R. ve Watson, D., (1994). Structures of personality and their relavance to psychopathology. *Journal of Abnormal Psychology*, 103, 18-31.
- Cloninger, S. (2004). *Theories Of Personality*. Pearson Prentice Hall: London.
- Corey, G. (2015). *Psikolojik danışma psikoterapi kuram ve uygulamaları* (Ergene T. Çev.) Ankara: Mentis.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 81.
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1986). Clinical assessment can benefit from recent advances in personality psychology. *American Psychologist*, 41(9),1001-1003.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Neo personality inventory-revised (NEO PI-R)*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *The Five-Factor Model of Personality and Its Relevance to Personality Disorders*. *Journal of Personality Disorders*, 6(4), 343–359. doi:10.1521/pedi.1992.6.4.343
- Coşan, D. (2014). An evaluation of loneliness. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, 1(1), 103-110
- Cutrona, C. E., Peplau, L. A. ve Russell, D. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of personality and social psychology*, 39(3), 472-480
- Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D. (2010). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi.

- Çakır, G. & Güler, D. (2013). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(39), 82-944
- Çakır, S. (2021). *Yetişkinlerde yalnızlık duygusu ile aleksitimi, depresyon ve intihar olasılığının ölçülmesi* (Yüksek Lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Çakır, V. O., vd. (2018). Üniversite Öğrencilerin Serbest Zaman Yönetimleri ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. *The Journal of Social Sciences*, 30(30), 452-460.
- Çalı, A. (2022). *Boşanmış, dul ve evlenmemiş bireylerde yalnızlık, umutsuzluk ve dini başa çıkma ilişkisi: Kütahya örneği* (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Çelebi, N. & Uğurlu, B. (2014). Resmi Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(18), 537-569.
- Çelik, B. (2021). *Kadınların bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Toros Üniversitesi, Mersin.
- Çetiner, P. (2021). *Ergenlerde psikolojik sağlık ile yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi: sosyal kaygının aracı rolü* (Yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Çiçekoğlu, P. & Durualp, E. (2013). Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin yalnızlık düzeylerinin internet bağımlılığı ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 29-46.
- Çiftçi, Z. (2024). *Beliren yetişkinlikte sosyal ve duygusal yalnızlık, yetişkin bağlanma stilleri, yaşam amaçları ve öznel iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkilerin*

incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde.

- Çolak, S. & Kaya, Y. (2024). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Psikolojik İyi Oluşa Etkisi. *İşletme Akademisi Dergisi*, 5 (3): 186-201
- Çolaker, M. R. K. (2022). *Bağımlı bireylerde kişilik özelliklerinin tedavi uyumuna etkisi* (Doktora tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Çolakoğlu, F. F. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet ve okul türüne göre saldırganlık düzeyleri ile empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi (Çorum ili örneği). *The Journal of Academic Social Science Studies*, 26(1), 57-66.
- Dağlı, F. (2022). *Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile yalnızlık ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Dalfidan, S. (2024). *Hemşirelik öğrencilerinin sosyal ağ sitelerini kullanım amaçları ile sosyal ve duygusal yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara.
- Davis-Kean, P. E. (2005). The Influence of Parent Education and Family Income on Child Achievement: The Indirect Role of Parental Expectations and the Home Environment. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 294–304.
- DelVecchio, W. F. & Roberts, B. W. (2000). The rank-order consistency of personality traits from childhood to old age: A quantitative review of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 126(1), 3–25. doi:10.1037/0033-2909.126.1.3
- Demir, A. (1990). *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, A., & Tarhan, N. (2001). Loneliness and social dissatisfaction in Turkish adolescents. *The Journal of Psychology*, 135(1), 113-123.
- Demir, E., Soba, M. ve Şimşek, A. (2019). Üniversite öğrencileri üzerine ampirik bir uygulama: beş faktör kişilik modeli. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 28-43.

- Demir, R.N. (2021). *Yetişkin bireylerin sosyal destek, yalnızlık ve sağlık kaygı düzeylerinin incelenmesi: Konya örneği* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Demiraslan, P., vd. (2002). Ergenlerde depresyon: Epidemiyoloji, klinik görünüm, komorbidite, seyir, komplikasyonlar. *Düşünen Adam*, 15(2), 90-96.
- Deniz, B. N. (2022). *Beyaz yakalı örnekleminde mobbing ile çocukluk çağı travmaları, karanlık üçlü kişilik özellikleri ve psikososyal risk faktörleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Deniz, M. E. (2011). Karar verme stilleri ve beş faktör kişilik özelliklerinin bağlanma Stilleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 97-113.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 63(1), 19-21.
- Dilmaç, B. & Yıldız, M. (2012). Öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (3), 122-134.
- Durna, U. (2010). A tipi ve B tipi kişilik yapıları ve bu kişilik yapılarını etkileyen faktörlerle ilgili bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 275-290
- Duy, B. (2003). *Bilişsel-davranışsal yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın yalnızlık ve fonksiyonel olmayan tutumlar üzerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Duyan, V., vd. (2010). Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33(150),28-41.
- Ekber, Ş. & Gurbanova, Z. (2021). Kişilik Özelliklerinin Faydacı ve Hedonik Tüketim Davranışı Üzerindeki Etkisi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 1-14.
- Eker, M. (2021). *Kişilik özellikleri, mutluluk korkusu ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Elevli, S. (2020). *Ergenlerde ebeveyn kabul-red algısı ile red duyarlılığı, sosyal kaygı,*

- yalnızlık, duygu düzenleme güçlüğü ve problemlerle internet kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi: karma desenli bir çalışma* (Doktora tezi). Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Elkin, N. (2017). Sağlık bilimleri yüksekokulu öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık durumlarının değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 89-96.
- Eminoğlu, M. (2018). *Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlık ile akran zorbalığı arasında psikolojik dayanıklılığın aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Bayburt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bayburt.
- Eni, Ş. (2017). *Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanma sıklığının yalnızlık algılarına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Haliç üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, M. Y. & Gündoğmuş, G. (2020). Yalnızlık Düzeyinin Yordanmasında Anne Baba Tutumları ve Okul Tükenmişliğinin Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 158-168.
- Erdoğan, M. Y. & Sandal, C. (2025, Ocak). Ergenlerde Yalnızlık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Niteliklerinin Saptanması. *6. Uluslararası 5 Ocak Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi*. Adana.
- Erözkan, A. (2009). The Predictors of Loneliness in Adolescents. *Ilkogretim Online*, 8(3), 809-819.
- Eryılmaz, A., & Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 189-203.
- Esen, A. (2014). *Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Eskin, M. (2001). Ergenlikte yalnızlık, baş etme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4(1), 5-11.
- Feist, G. J. & Feist, J. (2008). *Theories of Personality*. McGraw-Hill: New York.
- Feist, G. J. (1998). A meta-analysis of personality in scientific and artistic creativity.

Personality and social psychology review, 2(4), 290-309.

Freeman, J. E., Goswick, R. A. and Jones, W. H. (1981). The persistence of loneliness: Self and other determinants 1. *Journal of personality*, 49(1), 27-48.

Fromm, E. (2011). *Özgürlükten Kaçış*. İstanbul: Payel.

Geçtan, E. (2019). *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis.

Gençtürk, Z. & Korkut, G. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Aile Aidiyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(24), 209-231.

Gerrig, R. J. & Zimbardo, P.G. (2012) *Psychology and Life*, (Sart G. Çev.), İstanbul: Nobel.

Gierveld, D. J. (1988). A review of loneliness: concept and definitions, determinants and consequences. *Review In Clinical Gerontology* 8, 73-80.

Glass, R., vd. (2013). The Influence of Personality and Facebook Use On Student Academic Performance. *Issues in Information Systems*, 14(2), 119-126.

Goldberg, L. R. (1990). An alternative "description of personality": The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216–1229

Goldberg, L. R. (1993). The Structure of Phenotypic Personality Traits. *American Psychologist*, 48(1), 26-34.

Goldston, S. E, Peplau, L. A. ve Perlman, D (1984). Loneliness research: A survey of empirical findings. *Preventing the harmful consequences of severe and persistent loneliness*, 13, 46.

Grossman, S. D., vd. (2004). *Personality disorders in modern life*. Wiley.

Gülden, B. Demokratik ve otoriter olarak algılanan anne baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi* 11(62).

Gün, F. (2006). *Kent kültüründe yalnızlık duygusu* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.

Günay E. (2012). The effects of internet use on individual's socialization based on

- personality traits. *New/Yeni Symposium Journal*. 50(3), 123-133.
- Gündoğmuş, G. (2017). *Yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne baba tutumları ve okul tükenmişliği* (Yüksek Lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürbüzer, N., Gürcan Yıldırım, D. ve Tekgündüz, S. (2024). Sağlık çalışanlarında sosyal medya bağımlılığı ve yalnızlık. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 413-423.
- Gürsoy, E. Y. (2021). *Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemaların yalnızlık, umutsuzluk ve depresif belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Kent Üniversitesi, İstanbul.
- Haliloğlu, S. (2008). *Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri, bağlanma biçimleri ve işlevsel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Hasanoğlu, Y. (2019). *Sosyal medya kullanım düzeyinin yalnızlık ve yaşam doyumu açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Hoeksema, S. N. (2001). Gender differences in depression. *Current directions in psychological science*, 10 (5), 173-176.
- Horzum, M. B., Korkmaz, G. ve Üngören, Y. (2019). Pedagojik formasyon öğrencilerinin kişilik yapıları ile sosyotelizm davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *ERPA: International Congresses on Education, Sakarya/Turkey*
- Işıқтаş, S., Lesinger, F. Y ve Özsat, K. (2022). Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeylerinin Yalnızlık Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 76-86.
- İhtiyaroğlu, N. & Ünsal, Y. (2022). Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 98-109.
- İnanç, B.Y. ve Yerlikaya, E.E. (2015). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem.
- İnce, F., Karaca, M., ve Özdevecioğlu, M. (2016). Kamu girişimcilerinin kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik uygulamalı bir çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1): 94-119.

- Jackson, J., & Cochran, S. D. (1991). Loneliness and psychological distress. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 125(3), 257–262.
- Jones, W.H. (1987). Research and theory on loneliness: A response to Weiss's reflections. *Journal of Social Behavior and Personality*, 2 (2), 27–30.
- Jung, C. G., (2012). *Anılar, Düşler, Düşünceler* (Kantemir İ. çev.). İstanbul: Can Sanat.
- Karaca, F., Yılmaz, E. ve Yılmaz, E. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Journal of General Medicine/Genel Tıp Dergisi*, 18(2),71-79.
- Karademirci, E., vd. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Karaduman, M. & Keser, A. (2014). İş yaşamında yalnızlık algısının örgütsel vatandaşlık davranışı ile ilişkisi ve öğretmenler üzerinde bir araştırma. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(7): 178-197.
- Karaduman, M. (2013). *İş yaşamında yalnızlık algısının örgütsel vatandaşlık davranışı ile ilişkisi ve öğretmenler üzerinde bir uygulama* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Karasar, N. (2011). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: Nobel.
- Karataş, Ş. (2022). *Genç yetişkinlerde bağlanma stilleri, kişilik tipleri ve öz-yeterlik algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Karayel, G. K. (2011). *Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcı Olarak Mükemmelliyetçilik* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Karlıdağ, A. (2023). *Yetişkinlerde yalnızlık, duygu düzenleme ve günlük sosyal medya kullanım süresinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kaur, A. (2013). Maslow's need hierarchy theory: Applications and criticisms. *Global Journal of Management and Business Studies*, 3(10), 1061-1064.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.

- Kaya, M. B. (2022). *Ruh sağlığı alanında çalışanlarda iş yaşamında yalnızlık ve psikolojik sermaye*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Kent Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, Z. (2011). *Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin kişilik özellikleri ve benlik saygısı açısından karşılaştırılması* (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kesen, N. F. (2014). *Üniversite öğrencilerinin duygu stillerinin beş faktör kişilik özellikleri depresyon, anksiyete ve strese göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Keser, A. (2014). İş yaşamında yalnızlık algısının örgütsel vatandaşlık davranışı ile ilişkisi ve öğretmenler üzerinde bir araştırma. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(7): 178-197.
- Kesim, ř. (2023). *Ergen sporcuların kişilik özellikleri ile psikolojik sağamlık ve empati düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Ketenci, B. (2024). *Duygusal yeme davranışının benliğin ayrımlaşması ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi, Konya.
- Kılavuz, M. A. (2005). Batı Kültüründe Yaşlanma Dönemi Yalnızlık Duygusunu Azaltma ve Arkadaş İlişkilerini Geliştirme Açısından Dinî Etkinliklerin Önemi. *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 14(3), 25- 39.
- Kılıç, C. (2021). *Lise öğrencilerinin internet, sosyal medya ve dijital oyun bağımlılıkları ile yalnızlık, bencillik ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişki*, Malatya örneği (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Kılıç, K. M. (2019). Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığı, Zorbalık Bilişleri ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *İlköğretim Online*, 18(2), 549-562.
- Kılınç, H. & Sevim, S. A. (2005). Ergenlerde yalnızlık ve bilişsel arpıtmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 67-89.

- Kılınç, H. (2005). *Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kılınçel, Ş. (2022). *Yalnızlık, depresyon ve anksiyetenin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Kızılgeçit, M. (2011). *Yalnızlık, umutsuzluk ve dindarlık ilişkisi*. (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Killeen, C. (1998). Loneliness: an epidemic in modern society. *Journal of Advanced Nursing*, 28(4), 762-770.
- Koca, B. B. (2022). *Sağlık çalışanlarında duygusal zekâ ve kişilik özellikleri ile iş performansı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Koçak, R. (2003). *Duygusal İfade Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Aleksitimi ve Yalnızlık Düzeylerine Etkisi* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Korkmaz, M., Somer, O. ve Tatar, A. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geliştirilmesi-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Kozaklı, H. (2006). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Körler, Y. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından yalnızlık düzeyleri ve yalnızlık ile sosyal duygusal öğrenmebecerileri arasındaki ilişkiler* (Yüksek lisans). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Köse, E. (2006). *Liseli Ergenlerde Kişilik ve Sosyal Desteğin Yalnızlığın Olan Etkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Köse, E. (2009). *Yurtta Kalan ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Kroger, J. (2007). Why is identity achievement so elusive? *Identity. An International Journal of Theory and Research*, 7(4), 331-348.
- Kurtuluş, E. (2022). *Üniversite öğrencilerinde yeme davranışının kişilik özellikleriyle ilişkisinde belirsizliğe tahammülsüzlük ve dürtüsellik düzeylerinin aracı rolünün incelenmesi* (Doktora tezi). Doğu Üniversitesi, İstanbul.
- Matsumoto, Y., vd. (2017). Perceived parental affectionless control is associated with high neuroticism. *Neuropsychiatric Disease & Treatment*, 13, 1111-1114.
- Michela, J. L., Peplau, L. A. ve Weeks, D. G. (1982). Perceived dimensions of attributions for loneliness. *Journal of personality and social psychology*, 43(5), 929-936.
- Montgomery, M. J. (2005). Psychosocial intimacy and identity: From early adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 20(3): 346-374.
- Morsünbül, Ü. (2014). Hızlı büyük beşli kişilik testi Türkçe versiyonu geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27, 316- 322.
- Nezlek, J. B., Reis, H. ve Wheeler, L. (1983). Loneliness, social interaction, and sex roles. *Journal of Personality and social Psychology*, 45(4), 943.
- Nicholson, I. A. (1997). To “correlate psychology and social ethics”: Gordon Allport and the first course in American personality psychology. *Journal of Personality*, 65(3), 733-742.
- Onoa, Y., vd. (2017). The influence of parental care and overprotection, neuroticism and adult stressful life events on depressive symptoms in the general adult population. *Journal of Affective Disorders*, 217, 66–72. doi: 10.1016/j.jad.2017.03.058
- Özer, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin duygusal zekâ ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi* (Doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Özkan, H. H. & Perçemkaya, F., (2023). Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeyleri ve Sınav Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.

Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, 6(12), 172-192.

Pancar, A. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Parlak, Ö. & Sazlaya, M. K. (2018). Beş faktör kişilik özelliklerinin iş yaşamında yalnızlık üzerine etkisinin incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 149-165.

Peplau, L. A. ve Perlman, D. (1982). *Loneliness: A source book of current theory, research, and therapy*. Perspective on Loneliness. A Wiley Interscience.

Puryear, J. S. (2019). Big Five Personality. *Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology*. 1-6.

Redhouse, (1979). *Yeni İngilizce-Türkçe Sözlük*, İstanbul : Redhouse Yayınevi.

Rokach, A., (2004), Loneliness Then and Now: Reflections on Social and Emotional Alienation in Everyday Life. *Current Psychology*, 23 (1), 24-40.

Ruigrok, A. N.V., vd. (2014). A Meta-Analysis Of Sex Differences in Human Brain Structure. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 39,34-50.

Santrock, J. W. (2011). *Yaşam Boyu Gelişim*. Ankara: Nobel.

Sarıçam, H. (2011). *Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Schultz, D. P. & Schultz, S. E. (2013). *Theories of personality*. Wadsworth Cengage Learning.

Sel, G. (2023). *Evli bireylerin beş faktör kişilik özellikleri ve evlilik doyumu ilişkisinde ontolojik iyi oluşun aracılık rolü* (Yüksek lisans tezi). Rumeli Üniversitesi, İstanbul.

Serinikli, N. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Cam Tavan Algıları ile Beş Faktör Kişilik Özellikleri İlişkisi. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 7(1),16-28

Seviniş, S. (2017). *Yetişkinlerde sosyal ağ kullanımının beş faktör kişilik özellikleriyle*

- ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Soysal, A. (2008). Çalışma yaşamında kişilik tipleri: bir literatür taraması. *Çimento İşveren Dergisi*, 22(1), 4-19.
- Steinberg, L. (2007). Risk taking in adolescence: New perspectives from brain and behavioral science. *Current directions in psychological science*, 16(2), 55-59.
- Stokes, J. P. (1985). The relation of social network and individual difference variables to loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(4), 981-990.
- Sullivan, H. S. (1953). *Interpersonal Theory of Personality*. New York: Norton Company Inc.
- Sütlü, D.E. (2022). *Covid-19 pandemisinde üniversite öğrencilerinin depresyon, anksiyete ve yalnızlık düzeylerinin çevrim içi eğitim tutumları ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Şeker, G. (2021). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile kırılğan narsisizm ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Şen, E. M. (2022). *Kişilik özellikleri ve bağlanma stillerinin evcil hayvan sahibi olma üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Şen, K. A. (2019). *Genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin beş faktörlü kişilik özellikleri ile beden algısı ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Şentürk, S. S. (2010). *Liseli Ergenlerin Yalnızlık Algısının Sosyal Beceri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Bağlamında Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Şenyuva, H. Ş. (2007). *Aydın ilinden alınan normal bir örnekleme kişilik bozukluklarının yaygınlık çalışması* (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Tan, D. (2000). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile denetim odaklarının aile destek düzeyleri ve özlük nitelikleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, İstanbul.
- Tarhan, E. (2019). *Kadın akademisyenlerin sınırsız ve çok yönlü kariyer tutumları:*

- kişilik ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir inceleme* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tarhan, N. (1998). Ergenlerin sosyometrik statüleri, cinsiyetleri, akademik başarıları, sınıf düzeyleri ve devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik statüsü ile yalnızlık duyguları arasındaki ilişki. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tarı, N. (2022). *Yalnızlık, depresyon ve anksiyetenin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Taşköprü, M. E. (2022). *Psikolojik Danışmanların Kişiler arası ilişki düzeyleri ile narsistik kişilik yapıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Tatay, E. (2015). *Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin akademik başarı, öznel iyi oluş ve yalnızlık düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Tatlıhoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17), 939-971.
- Topal, B. & Yılmazoğlu, D. (2019). Tüketicilerin Kişilik Özellikleri ile Demografik Özellikleri ve Plansız Satın Alma Davranışı Arasındaki İlişkilerin Araştırılması: Bir Kozmetik Mağazası Örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 199-218.
- Topçu, E. (2020). *14-16 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Topçu, F. (2017). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde beş faktör kişilik özelliklerinin yordayıcı etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Tunç, E., (2019). Çalışan Annelerin Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkide Çalışmaya İlişkin Suçluluğun Aracı Rolü. *Social Sciences*, 14(6), 3493-3510.

- Turan, Y. (2009). *Kişilik özellikleri ve dinsel yönelimler üzerine bir araştırma* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (2024). Yalnızlık, <https://sozluk.gov.tr/> [5 Ekim].
- Türk, B. (2023). Duygusal şiddet mağduriyetinin yalnızlık üzerine etkisi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(96), 1292–1299.
- Ünal, S. (2021). *Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılık düzeylerinin, yalnızlık, algılanan sosyal destek ve stresle başa çıkma arasındaki ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Ünlü, F. (2015). *Ebeveyni boşanmış bireylerde; benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Vural, D. L. (2022). *Karanlık üçlü kişilik özellikleri ile çocukluk çağı ruhsal travmaları arasındaki savunma mekanizmalarının aracı rolü*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Yabancı, C. (2019). *Lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumları ile narsisizm ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yakut, S. (2019). *Psiko-Sosyal bir bakış*. Ankara: İksad.
- Yalom, I. D. (1999). *Varoluşçu Psikoterapi*. İstanbul: Kabalıcı.
- Yaşar, M. R. (2007). Yalnızlık. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, (1), 237-260.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik özellikleri ve iş performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 8(2): 196-217
- Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 3(3).3-16
- Yılmaz, M. (2019). *Lise Öğrencilerinde Yaratıcı Kişilik ile Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.

- Yılmaz, M. T. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, M.G. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile utangaçlık düzeyleri arasındaki ilişki (İstanbul ili Tuzla ilçesi örneği) (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yurtsever, H. (2009). *Kişilik Özelliklerinin Stres Düzeyine Etkisi ve Stresle Basa Çıkma Yolları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

EK-1**YALNIZLIK ÖLÇEĞİ**

	MADDELER	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Sosyal çevrem (ilişkilerim) benim beklentilerimi karşılamıyor.					
2	Son zamanlarda kendimi fazlası ile dışlanmış hissediyorum					
3	Kimsenin beni sevmediğini hissediyorum.					
4	Çevremde sıkıntılarımı paylaşabileceğim hiç kimse yok.					
5	Çevremdeki insanlar tarafından anlaşılmadığımı hissediyorum.					
6	Bazen kendimi bulduğum gruba yabancıymışım gibi hissederim.					
7	Çevremdekiler tarafından hiçbir değerim olmadığını düşünüyorum					
8	İnsanlarla olan ilişkilerimi sürdürmede kendimi yetersiz hissediyorum.					
9	Son yıllardaki arkadaşlık ilişkilerimden keyif alamıyorum.					
10	Yaşadığım hayal kırıklıklarından dolayı yıllardır insanlarla ilişki kurmaktan uzak duruyorum.					
11	Son birkaç yıldır çevremde hiç kimsenin olmadığını düşünüyorum.					
12	İnsanlardan kopmuş olduğumu hissediyorum.					
13	Sosyal ilişkilerimde kendimi boşlukta hissediyorum.					
14	Yaptığım faaliyetlerde yanımda olacak birini bulamıyorum.					
15	Yapmam gerekenler konusunda çevremden yeterli destek bulamıyorum.					
16	İnsanların beni reddettiklerini hissediyorum.					

EK-2**BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖLÇEĞİ**

	MADDELER	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Kendimi içine kapanık biri olarak görüyorum.					
2	Kendimi genellikle güvenilir biri olarak görüyorum.					
3	Kendimi yavaş hareket etme eğiliminde olan biri olarak görüyorum					
4	Kendimi rahat ve stresle başa çıkabilen biri olarak görüyorum					
5	Kendimi çok az sanatsal ilgisi olan biri olarak görüyorum.					
6	Kendimi dışa dönük, sosyal biri olarak görüyorum.					
7	Kendimi başkalarının hatasını bulma eğiliminde biri olarak görüyorum.					
8	Kendimi bir işi tam yapacak biri olarak görüyorum.					
9	Kendimi kolay sinirlenen biri olarak görüyorum.					
10	Kendimi yaratıcı biri olarak görüyorum.					

EK-3

Mehmet Barış Horzum

Alıcı: ben ▾

merhaba,

ölçek ve yönergesi ektedir. kolay gelsin.

Merhaba, Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde yüksek lisans yapmaktaydım. "Yalnızlık ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışmam için "Beş Faktör Kişilik Ölçeğinizi" izniniz olursa kullanabilir miyim?

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Prof. Dr. Mehmet Barış HORZUM
Rektör Yardımcısı

